

Милосердя
врятує
світ

ДОБРА СПРАВА

ТІШРЕЙ 5784

№ 204

ВЕРЕСЕНЬ 2023

American Jewish
Joint Distribution
Committee

Claims Conference
ועידת התביעות
The Conference on Jewish Material
Claims Against Germany

ГАЗЕТА БФ "ХЕСЕД ШААРЕЙ ЦІОН"

ОДЕСА

Видається за підтримки "Джойнт" JDC

International Fellowship
of Christians and Jews

ШМІНІ АЦЕРЕТ І СІМХАТ— ТОРА

Сімхат-Тора— свято на честь завершення річного циклу читання Тори і одночасно початку нового. Воно відзначається на наступний день після закінчення Суккот.

Сімхат-Тора і Шміні Ацерет — це одне і те саме свято. Тільки в діаспорі, де святкових днів завжди два, перший день присвячують святу Шміні Ацерет і молитві про дощ, а другий день — цілком Сімхат-Торі. У Ерец Ізраїль, де всі свята тривають один день, Сімхат-Тора — свято Тори — є частиною свята Шміні Ацерет.

Як відомо, свято Шавуот мовою Мішни називається Ацерет. По відношенню до Суккот Шміні Ацерет займає те саме місце, що й свято Шавуот по відношенню до Песах. В Песах сини Ізраїлю здобули свободу і удостоїлися стати свідками дива і знамень, здійснених Вс-вишнім, і тих кар, які Він обрушив на Єгипет. Після цього вони чекали п'ятдесят днів, протягом яких любов до Вс-вишнього вкорінювалася в їхніх серцях, і потім уклали союз зі Вс-вишнім, прийнявши Його Тору.

У Суккот сини Ізраїлю звільняються від йецер гара — поганого начала. В Йом Кіпур їх душі очищаються від гріха, і вони знову повертаються до Вс-вишнього, ховаються під покровом Його сукки і проймаються любов'ю до Його Тори. Вони заручуються з нею міцними зв'язками радості, що не ослабнуть протягом всього року. Цей союз — союз з Торою — супроводжується не громами і блискавками, а веселощами, співом і танцями.

Тому сини Ізраїлю влаштовують в день Шміні Ацерет свято Тори. Слово Ацерет означає «Збори». В Шавуот це було святкове зібрання з нагоди Дарування Тори, яке супроводжувалося трепетом і грізними

явищами. У Сімхат-Тора Тору приймають з радістю і любов'ю. Бо благоговіння, страх перед Вс-вишнім неповні, якщо в них немає любові до Нього; в тій же мірі любов до Нього неповна, якщо їй бракує благоговіння. Страх і любов доповнюють один одного, як сказано (Тегілім 2): «Радійте в трепеті», бо любов неможлива без благоговіння.

Моше наказав Ізраїлю читати Тору по суботах, а мудреці наступних поколінь

розділили її на тижневі розділи. Давно вже встановився звичай прочитувати Тору рівно за рік. Найчастіше за все Тору ділять на п'ятдесят чотири розділи, — по числу тижнів в високосному році, — а в звичайний рік, що складається з п'ятидесяти чи п'ятдесяти одного тижня, в три або чотири суботи читають по два розділи відразу.

Іноді доводиться читати по два розділи в суботу і в високосному році, тому що коли свято випадає на суботу, то замість чергового розділу Тори читають розділ, що належить до свята.

Перший розділ Тори — Брейшит — читають в суботу, що настає після свята Шміні Ацерет.

Завершують річний цикл читання Тори в Шміні Ацерет, причому в діаспорі ця подія відзначається в другий святковий день, який так і називається — Сімхат-Тора.

У цей день влаштовують святкову трапезу, танцюють, веселяться і співають багато пісень і гімнів на славу Тори.

Протягом семи днів свята Суккот євреї раділи його численним заповідям — суцці, лулаву і етрогу, возливанню вод і араві. Але коли настає Шміні Ацерет, вони звертаються до Вс-вишнього зі словами: «З усіма цими заповідями нам довелося розлучитися. З нами залишилися тільки Тора, в ній вся наша радість».

Ця радість перевершує будь-яку іншу. Вона залишається назавжди і ніколи не зникає. Навіть коли вороги зруйнували Храм і священне місто Іерусалим і вигнали Ізраїль з його країни, радість Тори залишилася з ним і аніскільки не зменшилася. Ось що сказали про це наші мудреці (Брахот, 8): «З тих пір, як зруйнований Храм, немає у Вс-вишнього в цьому світі нічого, крім "чотирьох ліктів Галахи" — єврейського закону, заснованого на Торі». Однак після руйнування Храму Його Шхіна — відчуття присутності божественної сили — перебуває тільки там, де панує справжня радість. Адже з руйнування Храму багато заповідей втратили частину своєї чинності, Всесвіт став пустелею, і тільки в світі Тори, в межах «чотирьох ліктів Галахи» все залишилося як і раніше — тільки там є справжня радість.

Тому Шхіна назавжди залишилася в світі Тори, тому Вс-вишній разом з народом Ізраїлю радіє святу Тори — Сімхат-Торі.

Мови
євреїв

2
стор.

Юхим
Мармер
"Цього року в
Умані"

3
стор.

Діє
"Гаряча
лінія"

4
стор.

Поради
господарці

4
стор.

Марк
Штейнберг
"Єврейський
щит СРСР"

5
стор.

Влад
Кітік
"Під звуки
шофару"

6
стор.

Одеса
у старих
фотографіях

7
стор.

Олександр та Лев
Шаргородські
"Боцман Кацман та
лоцман Шварцман"

8
стор.

Віра
Шаховцева
"Люди
"Золотого віку"

9
стор.

Михайло
Гаузнер
"Неординарні
особистості"

10
стор.

Країна
Поетія

11
стор.

Посмішка

12
стор.

Міжнародний день людей похилого віку

14 грудня 1990 року 50 сесія Генеральної Асамблеї ООН проголосила 1 жовтня Міжнародним днем людей похилого віку, а в Україні це також і День ветерана.

Спочатку День людей похилого віку стали відзначати в Європі, потім в Америці, а наприкінці 1990-их років уже в усьому світі.

Україна як повноправний член ООН підтримала ініціативу міжнародного співтовариства і з 1991 року щорічно відзначає цей день. Рішення про це та створення належних умов соціального захисту пенсіонерів, людей з інвалідністю, одиноких непрацездатних громадян затверджено урядовою постановою від 26 вересня 1997 року № 1066 «Про щорічне відзначення Міжнародного дня громадян похилого віку». Відповідно до Указу Президента України від 24 вересня 2004 року № 1135/2004 1 жовтня Україна відзначає також День ветерана.

За міжнародною класифікацією, особою похилого віку вважається той, хто досяг 65 років. До 2050 року число таких людей у

багатьох розвинених країнах збільшиться вдвічі, а загальна кількість у світі складе 2 мільярди осіб.

Надважливою, на думку ООН, є потреба активного використання виробничого і творчого потенціалу людей старшого віку.

Суспільство має одночасно допомагати долати психологічну межу старості та зменшувати тягар соціальних витрат на молодих людях за рахунок працюючих пенсіонерів.

У цей день у світі говорять про проведені активні дії щодо захисту інтересів людей похилого віку, створення для них сприятливих умов життя, про невирішене у цій сфері. Це і привід до роздумів щодо взаємозв'язку поколінь. Тяжкі випробування випали на долю ветеранів і людей похилого віку. Вони пройшли крізь жахи тоталітаризму, голодоморів, війни та репресій, але зуміли вистояти і пронести через життя найкращі духовні якості покоління — честь, гідність, вихованість, толерантність. Пам'ятаймо і надалі про свій невідплатний борг перед ветеранами та громадянами поважного віку.

Найбільше багатство літніх людей — їх досвід, мудрість, вміння.

Безмежна вдячність вам, дорогі представники старшого покоління, за безцінне знання та слухні поради, за готовність підтримати і допомогти, за гідний приклад для наслідування.

Служба "Мокед-Лакашіш" — 737-40-21; Служба "Харчування" — 737-40-11;
Програма "Медицина" — 737-40-27; Культурний центр — 737-40-13;
Служба волонтерів — 737-40-24; Волонтерська вітальня — 737-40-32;
Денний центр — 737-40-30; Редакція газети "Добра справа" — 737-40-12

Новини світу, України, Одеси

Євросоюз засудив проведення Росією виборів на окупованих територіях України.

США, Південна Корея та Японія оголосили про тристоронню угоду щодо спільного захисту від балістичних ракет. Однією з причин є те, що Китай розширює свій ядерний і неядерний ракетний потенціал.

На рейді турецької Анталії кинув якір найбільший у світі авіаносець Gerald R. Ford з 90 винищувачами п'ятого покоління F-35, непомітними для російських радарів. Американська ескадра прибула до Туреччини для проведення спільних навчань із турецьким ВМФ.

Країни НАТО вперше провели у Балтійському морі біля берегів Латвії та Естонії військово-морські двотижневі навчання "Північне узбережжя", у яких взяли участь близько 30 кораблів та 3700 морських піхотинців.

Європарламент визнав Лукашенку причетним до війни проти України нарівні з Путіним та закликав Міжнародний кримінальний суд видати ордер на його арешт.

Єврокомісія зробила висновок, що соціальні мережі "Твіттер", "Фейсбук" та "Інстаграм" відіграли істотну роль у поширенні російської пропаганди.

КБ "Промінь" підтвердило успішне випробування нової української ракети.

Біля Флориди приводився корабель Crew Dragon із міжнародним космічним екіпажем, який провів близько півроку на Міжнародній космічній станції.

Британські літаки патрулюють акваторію Чорного моря для захисту торговельних суден із українським зерном від можливих атак з боку РФ.

У Гаазі розпочалися слухання за позовом України проти Росії за звинуваченнями щодо порушення нею Конвенції про заборону геноциду. Росія братиме в них участь.

Президент Зеленський у США виступив перед Генеральною асамблеєю ООН та в Раді безпеки, зустрівся з лідерами партій і палат Конгресу, Президентом Байденом та керівниками інших країн.

Не поповнити, не забути...

6 жовтня 1941 року – початок фашистської окупації Одеси та трагедії одеських євреїв

Вечірнє повідомлення Радінформбюро 17 жовтня

При евакуації захисників Одеси втрати, якщо й були, так незначні. Тяжкі втрати траплялися пізніше, трагічні втрати, які не заповнити, не забути!

До початку Великої Вітчизняної війни в Одесі мешкало 180 000 євреїв (29,8 % населення). До моменту взяття міста румунськими військами в ньому залишалось до 250 тисяч жителів, з них від 80 до 90 тисяч євреїв: інші були призвані до Червоної армії, бігли або були евакуйовані в глибокій СРСР.

16 жовтня 1941 року, після двомісячної оборони, Одеса була

залишена Червоною армією і зайнята румунськими та німецькими військами. Перші розстріли мирних жителів розпочалися безпосередньо після захоплення міста.

"З 17 жовтня до району артилерійських складів на Люстдорфській дорозі (зараз у районі площі Толбухіна) почали прибувати партії військовополонених, які потрапили в полон вже після зайняття міста румунами через те, що вони не змогли з якихось причин евакуюватися з частинами Червоної армії (близько трьох тисяч)."

з Одеси під натиском німецько-румунських військ, позбавлені будь-якої підстави. Насправді евакуацію радянських військ з району Одеси було проведено за рішенням Верховного Командування Червоної Армії зі стратегічних міркувань і без тиску з боку німецько-румунських військ. Зважаючи на цю заяву німецького командування про трофеї, нібито взяті німецько-румунськими військами в районі Одеси, є порожніми хвосточками".

19 жовтня було оголошено про початок «реєстрації чоловічого населення», і до військовополонених почали додаватися партії мирних жителів (близько десяти тисяч), які під час реєстрації або під час перших облас на вулицях міста видалися окупантам підозрілими (євреї, без документів, бійці РККА та РККФ), радянські працівники тощо) та викритих комуністів (близько тисячі). Усіх їх замкнули у дев'ять порожніх порохових складах та протягом кількох днів, починаючи з 19 жовтня, розстріляли. Деякі склади були облиті бензином, і в'язнів у них спалили живцем.

М О В И Є В Р Е Ї В

Першою відомою мовою євреїв була **давньоєврейська мова**, відома перш за все за текстом ТАНАХУ — Старого Завіту (так звана біблійна давньоєврейська). Це був єдиний період у житті євреїв, коли і священною, і розмовною була одна мова. Починаючи з Вавилонського полону (VI століття до н. е.) давньоєврейський починає витіснятися **арамейською**, яка до початку н. е. стає основною розмовною мовою євреїв у Палестині. Давньоєврейська виходить із живого спілкування після розгрому повстання Бар-Кохби (II ст. н.е.).

З часів Олександра Македонського в діаспорі також поширюється **грецька**, перш за все в Малій Азії та Європі.

Поступово єврейські громади з'явилися від Іспанії на заході до Індії та Китаю на сході та Ефіопії на півдні. У цей час складається безліч єврейських етнолектів (**єврейсько-латинська, єврейсько-перська, єврейсько-грецька, єврейсько-берберські** та ін.).

Після арабського завоювання та арабізації Південно-Західної Азії та Північної Африки більша частина євреїв цих місць переходить на **арабську мову**.

У часи Римської імперії, починаючи з VIII-IX століть євреї переходять на навколишні мови, і майже ніде їх мова не розвинулася в окремі мови, залишаючись на рівні етнолектів (царфатська, єврейсько-каталанська, єврейсько-слов'янська), таємних жаргонів (єврейсько-португальська) або діалектів (єврейсько-рейська-окситанська, італійські). У 1394

році євреїв виганяють з Франції, в 1400-х - з деяких районів Німеччини, в 1492-97 - з Іспанії та Португалії. В результаті основна маса євреїв пересувається на схід: у Польщу та Литву (де формується східна гілка діалектів **їдиша**) та у східне та південне Середземномор'я (де складається **сефардська мова**).

Новий виток у розвитку єврейських мов з'явився в XX столітті. З виникненням сїонізму і особливо створенням держави Ізраїль як розмовна мова починає використовуватись **їврит**, створений на основі давньоєврейської мови, який зберігався протягом двох тисячоліть як священна мова. Однією з причин успіху їврити був добровільний вибір його як мови повсякденного спілкування в сім'ях репатріантів другої та третьої хвилі, які прибули в Палестину в першій чверті XX століття. У перші роки існування держави Ізраїль політика впровадження їврити мала виключно жорсткий характер. Надалі, коли їврит остаточно витіснив решту єврейських мов, ставлення до цих мов з боку єврейської держави дещо пом'якшилося, і в 1996 році навіть були прийняті закони про збереження культурної спадщини на їдиші та сефардському.

У XX столітті на мові їдиш розмовляло до 3% євреїв, а більшість говорила **англійською, ївритом, російською, французькою, іспанською та португальською** мовами.

Головну роль у цьому процесі відіграла загибель мільйонів носіїв їдишу в період Голокосту, який також призвів до зникнення традиційних місць компактного проживання східноєвропейських євреїв, що

становлять соціальну основу функціонування їдишу. Використання цієї мови вцілілими в роки Другої світової війни іммігрантами в Ізраїлі в міру можливості придушувалося на державному рівні.

Список єврейських мов (у скороченні)

Афразійські мови

• **Семітська сім'я:**

• **ханаанейська група:** давньоєврейський, їврит;

• **арамейська група** — єврейсько-арамейські мови: вавилонський юдейсько-арамейський, палестинський юдейсько-арамейський; сучасні єврейсько-арамейські (лахлукські): заху, барзані, урмійська, ербільська, хулаула;

• **арабська група** — сучасні єврейсько-арабські діалекти: єврейсько-марокканський, єврейсько-алжирський, єврейсько-туніський, єврейсько-лівійський, єврейсько-египетський, єврейсько-сирійський і єврейсько-ліванський;

• **ефіосемітська група:** геез і амхарський.

• **Берберська сім'я.**

• **Кушитська сім'я:** агавські мови кайла.

Індоевропейські мови

• **Німецька гілка:** їдиш; етнолекти англійської (їнгліш і ешивіш).

• **Італійська гілка:** єврейсько-латинський;

• **Романська гілка** — є в р е й с ь к о - р о м а н с ь к і: єврейсько-португальська, сефардська (єврейсько-іспанська, ладіно), єврейсько-

арагонська, єврейсько-каталанська, шуадит.

• **Слов'янська група:** єврейсько-слов'янські діалекти.

• **Грецька гілка:** єврейсько-грецькі діалекти.

• **Іранська група** — єврейсько-іранські — мови та діалекти перських, бухарських, афганських і горських євреїв в Ірані, Афганістані, Узбекистані, Дагестані.

• **Південно-західна група:**

§ єврейсько-перський (джиді), єврейсько-таджицький, гілеки;

§ гірсько-єврейська мова — мова гірських євреїв.

• **північно-західна група**
§ єврейсько-курдський, ізраель.

• **Картвельські** (єврейсько-грузинська мова).

• **Тюркські мови**

«Єврейсько-тюркські» мови представлені в основному в Криму і структурно ставляться до кримсько-татарської мови. Особливо це стосується кримчацької мови і кримського діалекту караїмської мови, які фактично є етнолектами кримсько-татарської. У той же час 2 інших караїмських діалекти (галицький та тракайський), що відокремилися в XIV столітті, розвинулися в цілком самостійні наріччя. Крім того, в Іранському Азербайджані в середовищі курдистанських євреїв склалася міндоабська єврейська мова азербайджанської мови. Крім того, іноді до єврейських мов зараховують хазарську мову, хоча така думка не є загальноприйнятною.

• **Дравідійські мови**

ЦЬОГО РОКУ В УМАНІ

Цю молоду людину, без перебільшення, знають по всій Україні. У свої 27 років він об'їздив її вздовж і впоперек. Побував, і не по одному разу, не лише в усіх великих містах, а й у десятках невеликих містечок та сіл. Певною мірою це пов'язано з великим проєктом із встановлення пам'ятних знаків на місцях масових розстрілів євреїв під час Другої Світової війни, а також на місцях старих єврейських цвинтарів – саме цим в числі іншого опікується операційний директор Об'єднаної єврейської громади України Віталій Камозін. Але сьогодні ми говоримо з Віталієм про недавнє паломництво хасидів в Умань.

— Віталію, спочатку трохи про вас. Адже ви й минулого року теж їздили на Рош-га-Шана в Умань. Але зовні ви зовсім не схожі на традиційного паломника-хасида – ні тобі пейсів, ні капелюха. Тож яка мета ваших поїздок до Умані?

— Одним з основних статутних завдань Об'єднаної єврейської громади України, де я працюю, є моніторинг випадків антисемітизму та допомога Єврейській громаді, якщо такі випадки стаються. І саме це є моєю метою відвідання Умані на Рош-га-Шана четвертий раз поспіль.

— Для тих, хто ще не знає, чи користується безглуздими міфами: навіщо хасиди з усього світу їдуть до Умані?

— Послідовники деяких течій хасидизму вірять у пророцтво юдейського праведника рабі Нахмана про те, що якщо вони відвідають його могилу близько до дня його смерті, то отримають благословення на весь майбутній рік. А день його смерті був трішки пізніше, ніж на Рош-га-Шана, але теж під час осінніх єврейських свят. Вже згодом так традиційно склалося, що прочани відвідують його могилу саме на Рош-га-Шана.

— Чи є в Україні інші святини юдейської релігії, окрім могили цадика рабі Нахмана?

— В Україні похована чи не найбільша кількість єврейських праведників-цадиків в світі. Більше, ніж в Україні, їх поховано лише в державі Ізраїль. Варто зазначити, що хасидизм взагалі зародився в Україні. Засновник хасидизму Баал Шем Тов похований у місті Межибож Хмельницької області. У Гадячі похований перший Любавицький ребе, алтерребе, а в Вишнівиці – засновник династії вишнівицьких хасидів Хагер. Ну і, наприклад, в Садгорі могила Фрідмана – засновника течії садгорських хасидів. В цілому по всій території України на старих єврейських кладовищах дуже велика кількість могил праведників, і паломники, що прямують до Умані, намагаються відвідувати могили тих рабинів, що їм близькі.

— Як відбувалися святкування та паломництво цього року, чи були відмінності та якісь особливості?

— В цьому році організація паломництва відбулася на дуже високому рівні. Зі сторони правоохоронних органів були забезпечені всі відповідні міри, працювали блокпости, за допомогою благодійних фондів проходила перевірка паломників за допомогою інтроскопів, як в аеропорту. Кожен з прочан вносив туристичний збір в розмірі 1340 гривень, які йшли в місцевий бюджет, що, в свою чергу, допомагає місцевій владі забезпечувати чистоту в районі паломництва. Загалом серйозних інцидентів не було. Одну людину в Умані клініка в

зоні паломництва врятувала від смерті, але, на жаль, 17 вересня інший прочанин помер, його не вдалося врятувати.

— За кількістю іноземних гостей (34 тисячі) цю прощу можна порівняти хіба що з Олімпійськими іграми. Де ж розмістилася така кількість людей, чим і де вони харчувалися?

— Прочани у більшості своїй розміщуються в двох кварталах, що знаходяться на місці давнього єврейського кладовища, а деяка частина – у найближчому районі міста Умань.

А щодо харчування, то діє кошерна столова, яка вміщує одночасно 10 тисяч людей. І харчування прочан відбувається безкоштовно.

— А ви помітили, що змінився тон репортажів українського телебачення? Якщо раніше говорили виключно про гори сміття, які залишають після себе хасиди, то тепер більше говорять про традиції та мільйони доларів, які залишаються в Україні. Що, хасиди стали менше смітити?

— Однозначно тон репортажів українського телебачення змінився в позитивному руслі. Дійсно змістився акцент з куп мусору до питання святості того, що відбувається із року в рік в Умані.

Нарешті зроблені висновки, що за чистоту в кварталі паломництва відповідає влада, котра отримує за це кошти. І хоча в цьому році риторика від офіційних ЗМІ стала більш позитивною, та все одно ми маємо

факти, що в соціальних мережах розповсюджується багато антисемітських роликів, котрі досі звинувачують хасидів в тому, що багато сміття.

— Весь Інтернет облетіло фото, де паломник обіймається з воїном ЗСУ. Що говорять хасиди про нашу війну?

— Особисто став свідком виразного відношення хасидів до ситуації в нашій країні – один з представників фондів організаторів паломництва давав свій коментар українському телебаченню, і перехожі хасиди почали лізти в камеру й кричати: «Слава Україні!». Я думаю, що це найкраща відповідь на ваше запитання, ці гасла стали одними з основних кричалок для хасидів в Умані разом з їх основною релігійною «На Нах Нахма Нахман Меуман»

— Чи відвідав Умань хтось з офіційних осіб української влади?

— Цього року просто під час паломництва Умань відвідали керівник Нацполіції Іван Вигівський та голова Черкаської обласної військової адміністрації Ігор Табурець.

Був присутній цього року в Умані консул Ізраїлю. Про інших віп-гостей не з політичної ланки ми не можемо говорити з метою їхньої безпеки.

— Ваш прогноз: скільки хасидів приїде наступного року в Умань?

— І ми, і всі прочани із Ізраїлю, із Штатів, Англії, інших країн сподіваємося, що Україна якнайшвидше здобуде Перемогу, і можна сказати: щойно Україна здобуде Перемогу, кількість прочан зросте, я думаю, що, як мінімум, до 60 тисяч.

Розпитував Юхим Мармер

НАРАХУВАННЯ ЗА ІІІ КВАРТАЛ 2023 р.

Жертви нацизму

1 кат. самотні (із захв.) —	19620,00 грн.	10 грн. — 4000 грн.
1 кат. самотні (без захв.) —	13500,00 грн.	
1 кат. несамотні (із захв.) —	16920,00 грн.	
1 кат. несамотні (без захв.) —	10800,00 грн.	
<hr/>		
2 кат. самотні (із захв.) —	17370,00 грн.	4001 грн. — 8000 грн.
2 кат. самотні (без захв.) —	11250,00 грн.	
2 кат. несамотні (із захв.) —	15120,00 грн.	
2 кат. несамотні (без захв.) —	9000,00 грн.	
<hr/>		
3 кат. самотні (із захв.) —	15120,00 грн.	8001 грн. — 17000 грн.
3 кат. самотні (без захв.) —	9000,00 грн.	
3 кат. несамотні (із захв.) —	13320,00 грн.	
3 кат. несамотні (без захв.) —	7200,00 грн.	

Медицина ЖН — 6120,00 грн., НЖН — 720,00 грн.

Не жертви нацизму, ВІЕ, FNV

1 кат. самотні (із захв.) —	4104,00 грн.	10 грн. — 2000 грн.
1 кат. самотні (без захв.) —	3384,00 грн.	
1 кат. несамотні (із захв.) —	3420,00 грн.	
1 кат. несамотні (без захв.) —	2700,00 грн.	
<hr/>		
2 кат. самотні (із захв.) —	3654,00 грн.	2001 грн. — 3000 грн.
2 кат. самотні (без захв.) —	2934,00 грн.	
2 кат. несамотні (із захв.) —	3060,00 грн.	
2 кат. несамотні (без захв.) —	2340,00 грн.	
<hr/>		
3 кат. самотні (із захв.) —	3420,00 грн.	3001 грн. — 3600 грн.
3 кат. самотні (без захв.) —	2700,00 грн.	
3 кат. несамотні (із захв.) —	2880,00 грн.	
3 кат. несамотні (без захв.) —	2160,00 грн.	

УВАГА!

До статусів «Жертви нацизму» та «Не жертви нацизму» у 2012 році додано групу «Клієнти ВІЕ». До них належать клієнти, які народилися через 40 тижнів після евакуації матері.

Група FNV — це клієнти, які відповідно до рішення Клеймс Конференс, не мають статусу Жертви нацизму.

УВАГА! Діє «Гаряча лінія» ТЕЛЕФОНИ «ГАРЯЧОЇ ЛІНІЇ»

Шановні клієнти Благодійної Фондації «Хесед Шаарей Ціон»!

У такий непростий час ми розширили роботу «Гарячої лінії» (Call Center), яка працює з 3 квітня 2020 р. Вона створена для тих, хто самотній.

Якщо ви зіткнулися з проблемами, які виникли під час карантину, і поряд немає нікого, хто міг би вам допомогти, звертайтеся до співробітників та волонтерів Хеседи, які обслуговують «Гарячу лінію».

Вони намагатимуться надати вам допомогу.

Ви можете звертатися з будь-яких гострих питань за номерами телефонів, які наведені поруч, з 10.00 до 15.00 у робочі дні:

З мобільного:

0948634720
0948634710
0948634740
0948634770
0948634780
0948634810
0948634760
0948634790

З міського:

7934720
7934710
7934740
7934770
7934780
7934810
7934760
7934790

Не винятком є телефонний зв'язок з вашим куратором, але просимо поставитися з розумінням до звантаженості співробітників БФ «Хесед Шаарей Ціон».

Ми завжди раді допомогти вам!
Бережіть себе!
Будьте здорові!
З повагою,

Діана Боровик

Н О В И Н И З І З Р А Ї Л Ю

Ізраїль посів 11-е місце в рейтингу наймогутніших країн світу. Список, що щорічно оновлюється, складається на основі масштабного дослідження, що проводиться в 85 країнах.

Міністерство закордонних справ закликала ізраїльтян утриматися від поїздки до України, оскільки ситуація в галузі безпеки там залишається вибухонебезпечною, включаючи загрозу повітряних бомбардувань та ракетних обстрілів.

Біньямін Нетаньяху віддав розпорядження відновити роботи зі встановлення вітрогенераторів на Голанських висотах, припинені через масові протести релігійної спільноти під назвою друзі.

Міністерство оборони Ізраїлю розпочало процес закупівлі найсучасніших винищувачів-бомбардувальників п'ятого покоління F-35i "Адір".

Азербайджан розпочинає співпрацю з Ізраїлем у галузі опріснення морської води.

В Умань на святкування Рош га-Шана прибули понад 35 тисяч хасидів – рекордна кількість паломників із початку пандемії коронавірусу. Святкування не припинялося навіть у комендантську годину. Як і минулого року, доступ до кварталу хасидів дозволено лише паломникам, місцевим жителям та журналістам у супроводі поліції. У цьому кварталі чергувала також ізраїльська поліція. Під час триденного святкування там на вулицях не було видно жінок.

Прийнято нову космічну програму Ізраїлю, на яку виділено 600 млн шекелів.

Вперше в історії спортсменки збірної Ізраїлю з художньої гімнастики стали чемпіонками світу 2023 року.

Лідер партії "Ноам" закликав керівництво правлячої коаліції відкласти у бік просування судової реформи та зайнятися боротьбою з дорожнеченою життя.

В Ізраїлі розпочали визнавати шлюб, зареєстрований за допомогою відеоконференції Zoom онлайн в американському штаті Юта. Свідомство про шлюб у традиційному паперовому вигляді з апостилем молодята отримують поштою протягом кількох тижнів.

Прем'єр-міністр Біньямін Нетаньяху виступив на Генеральній асамблеї ООН, зустрівся із президентом США Джо Байденом, президентом України Володимиром Зеленським та іншими світовими лідерами.

На озброєння Армії оборони Ізраїлю надійшов новий танк "Меркава 5". Його гармата стріляє керованими снарядами на дальність до 4 км, шолом командира має штучний інтелект. Танк оснащений системою активного захисту (APS) Trophy, яка створює навколо танка міхур, що нейтралізує, швидко виявляє і автоматично знищує протитанкові ракети, снаряди та інші засоби ураження.

П О Р А Д И Г О С П О Д А Р Ц І

АВОКАДО

Археологи вперше виявили авокадо в південноамериканському Перу. Ця знахідка датується далеким 7 тисячоліттям до н. е. Першими вирішили спробувати авокадо іспанські пірати ще у 16 столітті. Найбільш старим відомим його екземпляром виповнилося понад чотири століття. Росте він, здебільшого, в Мексиці, а також у Колумбії, Перу та Чилі.

Авокадо – екзотичний фрукт. Він родич кориці та лавра. У деяких країнах його називають «алігаторовою грушею». Його можна використовувати для салатів та бутербродів, м'який вміст авокадо дуже легко намазувати на хліб.

У природі існує біля 500 різновидів цього плоду, який успішно культивується по всьому світу.

Авокадо дуже корисний для людей із різними хронічними захворюваннями. У ньому багато корисних рослинних жирів, 70% з яких – ненасичені, тобто знижують рівень "поганого" холестерину.

Авокадо містить корисні мінерали – калій (на 60% більше, ніж у бананах), магній. Шкідливого для споживання натрію в ньому дуже мало.

У ньому містяться вітаміни А, С, Е, і всі вітаміни групи В, зокрема, рідкісний В9 – фолієва кислота.

З цих причин він особливо корисний для людей з серцевими захворюваннями,

ідеально підходить для схуднення та зайняти спортом, оскільки насичує надовго, забезпечуючи організм енергією та регулюючи рівень цукру в крові.

Авокадо – чудова їжа для діабетиків. Цукру в ньому мало, лише близько 1,5% ваги.

Цей фрукт не містить білка, тому він має бути лише частиною різноманітного раціону, поряд із м'ясом, рибою та овочами. Окрім того, він може зашкодити тим, у кого проблеми з печінкою та жовчним міхуром.

Для прискорення дозрівання авокадо, його загортають у спеціальний папір, а також кладуть поруч звичайний банан.

Авокадо навіть увійшов до книги рекордів Гіннеса – він вважається найпоживнішим фруктом.

Зростають авокадо найчастіше парами, як, наприклад, типова обліпіха. Забарвлення – від темно-зеленого до фіолетового, важить авокадо від 100 г до 2 кг.

Авокадо містить речовини, що підсилюють статевий потяг.

Від одного дерева можна одержати до 300 кг плодів.

Авокадо заспокоює нерви – його можна з'їсти та стати спокійнішим.

ПРИТЧИ

Корова та свиня

Один багач запитав у приятеля:

– Чому мені дорікають за жадібність, коли відомо, що я розпорядився передати після моєї смерті все, що я маю, на благодійні цілі?

– У відповідь, – сказав друг, – я дозволю собі розповісти про те, як свиня скаржилася корові, що до неї погано ставляться.

«Люди завжди говорять про твою доброту і ніжні очі, – почала Свиня. – Звичайно, ти даєш їм молоко та олію, але ж я даю більше: ковбасу, стегенця та відбивні, шкіру та щетину, навіть ніжки мої варять! І все одно ніхто мене не любить. Чому так?»

Корова трохи подумала і відповіла: «Може, тому, що я все даю ще за життя, а не після моєї смерті?»

Про песимізм та оптимізм

Дві сніжинки, що летіли поруч, вирішили почати розмову.

Боячись втратити одна одну, вони взялися за руки, і одна з них весело сказала: – Як добре летіти, насолоджуватися польотом!

– Ми не летимо, ми просто падаємо, – сумно відповіла друга.

ПРИТЧИ

– Скоро ми зустрінемося з землею і перетворимося на біле пухнасте покривало!

– Ні, ми летимо назустріч загибелі, а на землі нас просто розтопчуть.

– Ми станемо струмками і будемо прямувати до моря. Ми житимемо вічно! – сказала перша.

– Ні, ми розтанемо і зникнемо назавжди, – заперечувала їй друга.

Нарешті їм набридло сперечатися. Вони розтиснули руки, і кожна полетіла назустріч долі, яку вибрала сама.

Батьки і діти

Якось йшов дорогою мудрець, милувався красою світу і тішився життям. Раптом помітив він людину, що згорбилася під непосильною ношею.

– Навіщо ти прирікаєш себе на такі страждання? – спитав мудрець.

– Я страждаю заради щастя своїх дітей та онуків. Мій дід все життя страждав для щастя діда, дід страждав для щастя мого батька, батько страждав для мого щастя, і я страждатиму заради того, щоб мої діти та онуки були щасливими.

– А чи був хтось щасливий у твоїй родині?

– Ні, але мої діти та онуки обов'язково будуть щасливі!

– Неписьменний не навчить іншого читати і писати! – сказав мудрець. Навчися сам бути щасливим, тоді й зрозумієш, як зробити щасливими своїх дітей та онуків!

Марк Штейнберг

“ЄВРЕЙСЬКИЙ ЦИТ СРСР”

Продовження. Початок у №177

ЛІТАКОБУДУВАННЯ, КОРАБЛЕБУДУВАННЯ

Скорочено

Наприкінці 50-х років минулого століття в Сполучених Штатах атомні субмарини з ракетами будувалися серійно. Звичайно, Радянський Союз не міг допустити такої переваги ядерного потенціалу свого головного супротивника. Для компенсації відставання керівництво ВМФ вирішило створити підводні човни з крилатими ракетами. Головний конструктор А.С. Кассацієр спроектував підводний човен проекту 651, першу в СРСР серійну субмарину із крилатими ракетами. За своїми бойовими можливостями вона перевершувала всі дизельні підводні човни у світі. При водотоннажності 3200 т субмарина мала на озброєнні чотири ракети і десять торпедних апаратів. Човни проекту 651 призначалися для завдання ударів на відстані до 550 км.

1958 року А.С. Кассацієр почав роботи по створенню атомного підводного човна “Навага”. Це був останній човен, який він проектував. І став лауреатом Сталінської премії. Інших нагород не мав. 1965 року Абрам Самуїлович помер.

Зате його учень і наступник—Сергій Микитович Ковальов, творець решти атомних ракетноносців, став двічі Героєм союзу, академіком, отримав Ленінську і Державну премії. Ну, що ж, усе правильно. Творцем американського атомного флоту є адмірал Хайман (Хаїм) Ріквер, єврей, що народився в Україні. Це відомо у США кожному. Але ніхто не знає в Росії, так, мабуть і в інших країнах, що перші атомні підводні човни в СРСР створював також єврей—Абрам Самуїлович Кассацієр. Нехай же не забудуть його ті, хто прочитає ці рядки.

Коротко про колегу Кассацієра.

Фрумкін Борис Соломонович народився 1897 року, закінчив Ленінградський Політех і з 1923 року займався створенням корабельних турбін. З 1931 по 43 рр. керував розробкою турбін для бойових кораблів. У наступному — заступник Головного конструктора СКБ Кіровського суднобудівного заводу. За створення газових турбін для есмінців та крейсерів нагороджений Сталінською премією у 1942 і 1950 рр. Помер в 1989 році.

Шифрін Мойсей Шмерович народився в 1910 році в Червонограді. Закінчив Ленінградський кораблебудівний інститут в 1934 році і став конструктором ЦКЛС — 1 і ЦКЛ—17, в яких проектувалися перші радянські крейсери і есмінці. У 1937 році приймав побудований в Італії крейсер “Кіров”. У 1941—45 роках працював у блокадному Ленінграді на Балтійському заводі в КБ, яке забезпечувало ремонтно-відновлювальні роботи на кораблі Балтійського флоту. У 1945—67 рр. очолював відділ автоматики судових енергетичних установок в ЦНД ім. Крилова. У 1967—86 рр. — Головний конструктор систем управління НУО “Аврора”. Одночасно викладав в Ленінградському кораблебудівному інституті, доктор технічних наук, професор. Нагороджений Ленінською премією в 1958 році. Помер в 1986 році.

Професор кораблебудівного інституту **Юрій Йоссель**, керував великою лабораторією в Центральному НДІ кораблебудування, автор численних книг і учасник розробки багатьох найважливіших проектів з кораблебудування, після від'їзду сина в США був позбавлений секретності та права входу на територію інституту. Формально керівництво не могло знайти привід для його звільнення. Йому майже рік

видавали зарплату в прохідний інституту і він працював вдома, поки не знайшов роботу в цивільній установі.

Валерій Мойсейович Шахнович. Народився 1910 р. У роки війни підполковник займався розмінуванням трофейних торпед, у тому числі — знаменитої німецької акустичної торпеди “Амзель”. Після війни очолював кафедру Ленінградського кораблебудівного інституту, доктор технічних наук, професор. Творець акустичної апаратури, першої радянської самонавідної торпеди СЕТ-53, лауреат Ленінської премії. Помер в 1989 році.

ВОЛОДИМИР ЛЕВКОВ

Весь світ вважає батьком кораблів на повітряній подушці англійського інженера Крістофера Кокерелла. У липні 1959 року його катер подолав Ла-Манш між Кале і Дувром. Про ці події багато тоді писалося, але ніхто не згадав, що задовго до Кокерелла такі судна з'явилися в Радянському Союзі. Їх створив Володимир Ізраїльович Левков, який народився в 1895 року у Ростові-на-Дону. Влітку 1921 року він закінчив Донський політехнічний інститут у Новочеркаську, а 27 грудня 1929 року був затверджений професором кафедри прикладної аеродинаміки в цьому інституті.

Дослідження апаратів на повітряній подушці Левков почав у 1927 році. У 1932 році почалося виготовлення великої моделі катера. Левков бачив свій апарат на повітряній подушці саме у вигляді літаючого корабля, причому корабля військового, швидкісного, наприклад, торпедного катера.

У травні 1934 року Володимира Ізраїльовича перевели до Московського авіаційного інституту на посаду професора експериментальної аеродинаміки. В грудні того ж року при МАІ з'явився новий підрозділ особливого технічного бюро, керівником якого був призначений професор Левков. Почався випуск робочих креслень катера Л-1. Будівництво його велося в виробничих майстернях інституту. До літа перший літаючий катер був готовий.

Це був невеликий дерев'яний катамаран з трьома гвинтомоторними установками. Державні випробування повітряного гілсеру Л-1 (така була його офіційна назва) розпочалися на Плещеевому озері 2 жовтня 1935 року і тривали 10 днів. Траплялося, що при зупинці моторів катер сідав в болото. Однак після запуску двигунів він піднімався, «спухав», як говорили випробувачі, і самостійно виходив на сушу. Максимальна швидкість, яку вдалося досягти з трьома моторами, дорівнювала приблизно 60 вузлам (миль на годину), при двох моторах — 38. Такої швидкості на той час не міг досягти жоден корабель. Принцип повітряної подушки виправдав себе.

У 1937 році був створений суцільнометалевий, алюмінієвий торпедний катер Л-5. То був небачений бойовий корабель. У середню частину корпусу була вбудована рубка-кабіна водія і бортмеханіка. За нею йшло приміщення для десантників, а далі —стрілецька вежа з турельним кільцем під кулеметну спарку. У підкупольному просторі були цапки з замками для підвіски торпеди. Можна було взяти на борт 8 глибинних бомб. На мірній милі катер розвивав швидкість понад 70 вузлів— близько 130 км/год.

Головна військова рада флоту ухвалила рішення, щоб протягом 1939 року побудувати першу серію з 9 катерів і

передати їх на озброєння кожного моря з метою навчання кадрів та відпрацювання тактики нової зброї. 11 березня 1939 року професора Левкова було призначено начальником і Головним конструктором нового ЦКЛ-1.

Війна зруйнувала усі плани. У жовтні 1941 року конструкторське бюро Левкова і завод №445 евакуювали в уральське місто Алапаєвськ. Володимир Ізраїльович посів пост головного інженера заводу, який приступив до випуску десантних планерів. Катери, побудовані до війни, залишалися на Балтиці. 1941 року у зв'язку з наближенням фашистських військ їх перегнали до Кронштадта. Там вони і простояли до 1947 року, коли їх визнали застарілими і знищили. Також сумною виявилася доля єдиного шестимоторного катера. Його намагалися переправити з Москви до Горького. Але коли бої наближалися до столиці— катер спалили.

Володимир Ізраїльович в травні 1952 року залишає суднобудування і переходить на штатну посаду професора, правда, залишаючись консультантом в ЦКЛ “АЛМАЗ”. Напередодні нового, 1954 року, у Левкова трапився інсульт і через два дні, 2 січня, він помер від крововилив у мозок, не доживши до шістдесяти років.

БОРИС КУПЕНСЬКИЙ

Яскравим представником вітчизняних конструкторів- кораблебудівників є Борис Ізраїльович Купенський, який народився у листопаді 1916 року у м. Очаків. Він був головним конструктором сторожових кораблів типу «Горностай» (1954–1958 рр.), перших у радянському Військово-Морському Флоті протичовнових кораблів з зенітно-ракетними комплексами і газотурбінною всережимною енергетичною установкою (1962 —1967 рр.), творцем першого у ВМФ СРСР бойового надводного корабля з ядерною енергетичною установкою та головного в серії атомних ракетних крейсерів «Кіров» (проект 1144) з потужним ударним і зенітним озброєнням, при практично необмеженій дальності плавання.

У наступному по проекту 1144 були побудовані ще 3 атомних ракетних крейсери: «Адмірал Лазарев», «Адмірал Нахімов» та нинішній флагман російського надводного флоту “Петро Великий”. За цей проект Борис Ізраїльович Купенський отримав Ленінську премію. Він помер у 1982 році у Ленінграді. На жаль, не вдалося отримати більше докладних відомостей про життя і діяльність цього видатного конструктора.

ЦКЛ «АЛМАЗ», «РУБІН», «МАЛАХІТ»

«АЛМАЗ» —ведуча фірма по створенню ракетних, артилерійських та торпедних швидкохідних катерів та малих кораблів, суден на повітряній подушці та на підводних крилах. Тут проектувалися також роз'їзні катери для командувачів флотів, катери для вищого керівництва країни, катери спеціального призначення для порятунку космонавтів при їх несанкціонованому приводненні, самохідні катери-цілі і ряд інших.

Продукція «АЛМАЗ» найбагатотиражна в суднобудуванні. Цей так званий “москитний флот” був побудований в СРСР (у тому числі для десятків прорадянських країн) у кількості кількох тисяч одиниць, на відміну від великих кораблів, серійність яких обчислювалася не завжди і десятками.

Наприкінці 50-х років на катерах почали встановлювати крилаті ракети. «АЛМАЗ» приступив до цього першим у світі. Головним конструктором та керівником проекту був Марк Семенович Розенкранц. Результат був настільки успішним, що в 1962 році Н.С.Хрущов прийняв волюнтаристське рішення про припинення будівництва великих кораблів (як прекрасну ціль для ракет).

Іншим проектом сталевих торпедного катера дальньої дії - СТКД - керував **П.Г.Гойнкис**. Катер, спроектований і побудований в 1942-1943 рр., пройшов державні випробування, був прийнятий на озброєння та використовувався в операціях на Чорному морі.

При всіх існуючих обмеженнях на прийом євреїв, в “АЛМАЗ” правдами і неправдами вони в певному числі потрапляли і з роками займали багато ключових позицій в мозковому центрі фірми. Відомий факт, що в 70-х роках цим питанням спеціально займався Ленінградський обком КПРС. Виявилось, що в «АЛМАЗі» 18 відсотків керівництва займають євреї. За цим наслідували відповідні організаційні висновки, включаючи звільнення.

Назову євреїв, які зробили видатний внесок у діяльність ЦМКЛ “АЛМАЗ”. Прізвища названі в порядку, відповідному прийняттю в суднобудуванні структури підрозділів, у яких працювали ці люди: Ермаш Леонід Львович — Головний конструктор проекту, Черногуз Джек Абрамович —начальник КБ заводу, Юфа Нарозум Захарович — начальник виробництва філії ЦМКЛ “АЛМАЗ”.

Головним конструктором торпедних апаратів всіх радянських підводних човнів був **Йосип Мойсейович Іоффе**, який народився 16 січня 1903 року у місті Вільно. Його трудова діяльність почалася в 1928 році в Ленінграді на заводі № 103, де в той час виготовляли торпедні апарати для підводних човнів. Провівши ряд експериментальних робіт і проявивши свої здібності конструктора і керівника, Йоффе через короткий час стає провідним спеціалістом, а потім і начальником заводського проектного відділу.

Після початку Великої Вітчизняної війни, восени 1941, основний конструкторський склад фахівців торпедних апаратів був евакуйований з Ленінграда в м. Горький, де вони увійшли в склад ЦКЛ-18, що знаходився там, і продовжили свою роботу під керівництвом Іоффе.

Після закінчення війни, в цілях наближення торпедних апаратів до вимог підводних човнів був виданий Наказ міністра о створенні в складі найбільшого в СРСР підводного ЦКЛ-18 (нині Центральне Конструкторське Бюро морської техніки «Рубін») спеціального підрозділу КБ-А (Конструкторське Бюро торпедних апаратів). Головним конструктором торпедних апаратів був призначений Йоффе, переведений з заводу разом з групою спеціалістів.

У 1956 році за створення комплексу торпедного озброєння атомних підводних човнів проекту 627 Йоффе був нагороджений орденом Леніна. У 1964 році Йосип Мойсейович Йоффе раптово помер.

Як бачимо, євреї зіграли величезну роль в створенні радянського надводного та підводного флотів, хоча влада не давала їм можливості підніматися по адміністративній лінії, але милостиво дозволяла працювати, творити, винаходити, що вони сумлінно і робили.

Далі буде

ОДЕСА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОДЕСОЮ

Г. Димова

Її двори та дворики, сквери, провулки, вулиці дитинства сьогодні ще гостріше злилися у поняття малої батьківщини. Як справжня мати, вона подбала про кожного, дала притулок, роботу, підтримала добрим словом. А ще — віршованим та пісенним, бо без таких неможливо увявити день народження нашого південного міста. Тепер уже — 229-й!

Святкування цієї дати відбувалося у гостинній залі Культурного центру Благодійної Фундації «Хесед Шаарей Ціон». Він і в нинішніх екстремальних умовах залишився територією привітності, миру та єдності.

Творчим подарунком одеситам цього вересневого дня стала програма Світлани Потапенко-Калугіної «Ми за Одесу свої ведём рассказы». Світлана відома як артистка естради та кіно. Свого часу їй пощастило зніматися у фільмі «Небезпечні гастролі» із Володимиром Висоцьким. Нині вона вже понад десять років грає в театрі-студії Хеседа «Одеські дворики».

Прозвучало її привітання: «Здоровенькі були. Шалом. Здравствуйте», — що так властиво Одесі. І увага глядачів зосередилася на сцені. За задумом, програма мала відтворити домашні посиденьки в тісному колі друзів. Звісно, у

Е. Лабунський

таких випадках головним інструментом стає гітара з її душевним, дзвінким перебором. Не випадково значну частину творчого колективу, запрошеного Світланою, склали барди. Це було своєрідним сюрпризом, бо дехто з них вперше переступив поріг Культурного центру. Світлана розпочала програму з віршів виконавця авторських пісень Святослава Калугіна, написаних два десятиліття тому. А те, що ці рядки не втрачають своєї популярності і сьогодні, стало даниною його пам'яті.

У подальшому кожен виступ був освідченням у коханні до рідного міста. Так, пісня Тетяни Щербакової була дотепною, і слова відрізняло таке літературне оздоблення, що вони були цікаві й у відриві від музичного супроводу і вокалу як самостійний віршований текст. У наступній пісні, виконаній Тетяною вже дуєтом зі Світланою Потапенко, сплелися хвиля біля ніг та мрія, що тікає за обрій. Ця композиція, підтвердила, що Одеса не може без моря, як і море без Одеси.

Глядачі потрапили під чарівність пісень Євгена Лабунського. Легко повірилося, що

С. Нікітченко

вони можуть радувати одеські двори, підбадьорити матросські кубрики, внести домашній затишок у концертні зали, щойно він узяв у руки гітару. Як одесит у четвертому поколінні він оживив пісні соковитим гумором, колоритними картинками буднів, теплими спогадами про дорогу нам місця.

Професійно виконав Сергій Нестеров пісню Святослава Калугіна «Центральний район». Весело розспівався куплетами дзвін легендарного трамвая №23.

Запально виступили дуєтом Віолетта Лашкул та Сергій Нікітченко (гітара). Автор однієї з пісень їхнього репертуару Олексій Квашин пішов до лав захисників і тому не міг бути присутнім на концерті.

Не було й Олексія Семенищева. Хвилиною мовчання вшанували слухачі пам'ять цього дуже відомого в Одесі співака і гітариста, який нещодавно покинув нас. У його репертуарі налічувалося до трьох тисяч прекрасних пісень.

Світлана Потапенко виразно прочитала оповідання Владислава Кітика про переломний історичний момент, переданий очима яхтсменів, коли Україна здобула свою незалежність і своїх героїв.

С. Нестеров

Так само приємно було почути у її прочитанні вірші Гарі Перельдіка, вперше написані українською мовою.

У довірчій манері відбувся вокальний виступ Галини Димової під акомпанемент Інни Вайнблат-Шафір. У авторських танго співачки «Одеський вечір», що належить до стилю ретро, наче з'єдналися часи, сьогоднішній та вчорашній, як сходяться дві чорноморські хвилі.

Разом із Семеном Вайнблатом Інна складає прекрасний творчий дуєт. Це підтвердило їхнє виконання пісень на вірші Семена «Рідний куток» Леоніда Геджимунського і «Зірки над Одесою» Бориса Маміна, в яких звучала гордість за Одесу і бажання бачити над рідним містом лише мирне небо у сяйві зірок.

Подібною ідеєю також були наповнені поетичні рядки, написані Інною.

Концертні номери глядачі супроводжували оплесками та, звісно, посмішками, які залишаються візитною картою одеситів. Розлучатися не хотілося. Чи можна було поставити крапку? Ні — тільки три крапки. Тому що концерт ясно показав: Одеса — продовжується...

Влад Славін

П І Д З В У К И Ш О Ф А Р У

Ця концертна програма Культурного центру БФ «Хесед Шаарей Ціон», що відбулася у залі Єврейського Культурного центру «Бейт Гранд», розпочалася незвично. Пролунав шофар. За давньою традицією, цей ритуальний духовий інструмент звучить у синагогах на богослужіннях у період Рош-га-Шана та Йом-Кіпур, в особливо урочистих випадках. Тепер — вже в 5784-й раз!

За словами заступника головного рабина Півдня України, Одеси та Одеської області Фішела Чичельницького, подібно до того, як від стану голови залежить те, що відбувається з тілом, так і від цього дня залежить, наскільки вдалим буде рік, що почався. Найкраще, що можна зробити — не сумувати: секрет виживання єврейського народу — в оптимізмі!

Але шофар — не єдиний музичний інструмент, значимий у житті єврейського народу. Будні та свята євреїв незмінно супроводжує скрипка. Про це наголосила у своєму вступному слові керівник Культурного центру Хеседа Ганна Розен. А те, як цей інструмент може пробуджувати почуття та мрії, звучати зі сльозою, радувати та зачаровувати, показала волонтер Хеседа Вікторія Волох, виконавши три скрипкові композиції.

Що ж потрібно зробити цього дня? Подивитися в очі один одному та побажати натхнення, добрих думок, намірів та задумів. І помилуватися тим, як сяє сонце на крилах білої чаплі, що є змістом пісні «Башана абаа», тобто «Наступного року». Її виконав хор єврейської пісні «Фаєрлех» («Вогники»). Художній керівник хору — лауреат міжнародних конкурсів Ганна Слободяник.

Друга пісня (слова Володимира Бондарчука) розповідала, які страви мають

подаватися на Новий рік. У центрі уваги опинилася риба, головним чином, її голова — щоб бути в голові, а не в хвості. І морква, нарізана схожими на монети кружальцями — щоб були гроші. І, звичайно, хала, яблука та мед — щоб рік був солодким та вдалим.

Особливого шарму концерту надав танцювальний колектив «Фрейлехс». Хореографічна композиція «Єрусалаїм» звернула погляди присутніх до святого міста Єрусалиму. А потім... був Вальс! За задумом художнього керівника Людмили Філіпової, — веселий, із кумедним сюжетом, за яким наречений обирає собі наречену з безлічі ошатних красунь. Кружіння танцюючих відбувалось у супроводі пісні «Где эта улица, где этот дом?»

Не забудемо, що ця старовинна єврейська пісня, відома як «Крутиться-вертиться шар голубой». Мелодія має автора: це американський композитор єврейського походження, який народився в Україні, Шолом Секунда. Вона настільки легко лягає на слух, так просто запам'ятовується, а чарівність її така велика

з початку минулого століття, що її вважають народною. У цій якості вона й поширилася багатьма країнами світу.

Як завжди, яскраво виступила творча пара Інна Вайнблат-Шафір та Семен Вайнблат. Їхній виступ склали і авторські вірші, і рядки поета-барда Миколи Наумова, не позбавлені гумору: «Почти что у всех — у женщин, мужчин/ простая житейская драма:/ещё один год добавил морщин/ и лишние... полкилограмма». Другий вірш продовжував ідею зустріти Новий рік добрими справами. Завершила виступ виконана дуєтом пісня «Єврейський Новий рік» на слова Семена Вайнблата та музику Інни Вайнблат.

Думку про те, що мелодія і без слів може мати глибокий зміст, підхопив хор. В юдаїзмі такі наспіви мають назву «нігун». Вони були тепло сприйняті слухачами. Ще одним інструментом, без супроводу якого не живе та не дихає єврейська музика, є кларнет. Прекрасне володіння ним продемонстрував студент Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової Володимир Савко. Йому акомпанувала лауреат міжнародних конкурсів Тетяна Кравченко. Вони виконали

твір угорського композитора Бела Ковача присвячений видатному кларнетисту, нашому сучаснику, Георе Федману. Його назва — «Шолом-Алейхем». Без сумніву, ви миттєво згадали, що це — псевдонім видатного єврейського письменника Соломона Рабиновича. На основі одноактної п'єси Шолом-Алейхема Семен Вайнблат створив мініатюрну виставу, в якій головні герої також виконують сатиричні куплети, музику до яких написала Ірина Александровська. А Михайло Крупник перетворив п'єсу на мюзикл, виступивши одночасно як постановник, режисер та артист, який виконує роль Борі Черкеса, чоловіка Розі, чий образ чудово створила Ірина Александровська.

Мюзикл називається «Царство небесне». Це привабливе місце, куди хоче потрапити після закінчення свого земного терміну кожен із подружжя. За гроші, звісно. Гроші зберігаються у фамільному сейфі, тобто — у тумбочці. За сценарієм, цими грішми обманним шляхом збираються заволодіти два шахраї: вчитель — у виконанні актора театру та кіно Євгена Філіпенка, і якийсь Микола, який прикинувся рабином — у виконанні Віктора Коневських.

Комізм п'єси — в тому, що кожен із героїв намагається ошукати іншого, а в результаті ошуканими виявляються всі. Так фінал, незважаючи на комедійність вистави, набуває сенсу притчі.

Крізь посмішку і справді замислившись про майбутнє, про те, чому є сенс присвячувати життя, а на що не варто гаяти часу. І — чи багато потрібно людині для щастя? Може, й справді — достатньо меду та яблука, щоб рік вийшов вдалим та солодким?

Владислав КІТІК

ОДЕСА У СТАРИХ ФОТОГРАФІЯХ

Рубрику веде Ілля Перстньов

В У Л И Ц Я П У Ш К І Н С Ь К А

Частина 8

Бродська синагога

Продовжуємо нашу прогулянку вулицею Пушкінською. Перед нами будинок №20, розташований на розі вулиці Жуковського. Це велична будівля синагоги. Синагога була збудована у 1863 — 1865 роках за проектом архітектора І.М. Коловича.

Будинок витриманий у готично-флорентійському стилі, кам'яний, не оштукатурений зовні. Вікна стрілчасті, з вітражним розписом. Нічого зайвого на стінах будівлі. По її кутах височіють чотири масивні кам'яні барабани з куполами, увінчаними вежами.

Будівля будувалася на місці молитовного приміщення, яке знаходилося в орендованому будинку Ксеніса, що пізніше був власністю купця Попудова. Громада викупила цей будинок і на його місці збудувала синагогу.

У архівних записах того часу читаємо: «20.06.1863 р. члени правління Єврейської молитовної школи № 1 в Одесі Михайло Шапіро та Яків Герман подали до Будівельного комітету на затвердження проект єврейського холодного молитовного будинку за адресою: 1-а частина міста, 18-й квартал, місце № 153». Вказано, що будівля буде розташована усередині двору. Зведення синагоги передбачалося виконати засобами громади. Проект було затверджено 24.06.1863 генерал-губернатором. 8.07.1863 керівник одеських міських робіт архітектор Моранді відправив до Будівельного комітету повідомлення про те, що «на перехресті Італійської та Поштової вулиць по деяких кутах заготовлений будівельний камінь різного сорту для будівництва нової синагоги, що для проїзду рух утруднений, особливо при зустрічному русі транспорту». Управа ухвалила рішення повідомити про це поліцію.

Окремо потрібно торкнутися гарної огорожі будівлі. Автором огорожі також виступив Франц Моранді. Подібні елементи огорожі також помітні навколо Успенського собору на вулиці Преображенській.

Декілька слів щодо громади Бродської синагоги. Адже синагога — це місце зборів громади для проведення релігійних ритуалів, літургій, трапез, навчань та свят.

Громада Бродської синагоги почала формуватися ще з 1820 року, переважно з переселенців із міста Броди, а також з Австрії та Німеччини. Це були прихильники «Гаскалі» — єврейської освіти. Люди освічені, переважно із середніх і вищих станів. Відмінності від ортодоксальних громад полягали в тому, що вони стосувалися згадки у молитвах не тільки праотців, а й праматерів, а також деяких питань кашруту.

До кінця 19-го і початку 20-го століття більшість одеських синагог та громад вже мали реформістський характер.

У 1925 р. синагогу було закрито, а з 1944 р. у будівлі розмістився обласний архів. У 2016 р. Одеська обласна рада передала будівлю єврейській громаді «Хабар Шомрей Шабос», на жаль, не розібравшись у питанні спадковості, оскільки хасидська громада не має відношення до реформізму. Це все одно, що передати лютеранську церкву православної церкві, або навпаки. Але найголовніше питання, яке

стояло і в 2016 році — куди подіти величезний архів Одеської області?

Бродська синагога — це перша на півдні імперії хоральна синагога, у якій богослужіння проводилося з музичним супроводом, під співи кантора і хору. У Бродській синагозі співав неперевершений кантор П.Міньковський, а регентом був всевітньо відомий композитор Д.Новоковський.

Бродська синагога стала першою Реформістською синагогою у Російській

Імперії. У ній також було влаштовано органи та проводилися концерти. У різних джерелах зустрічаються такі назви цієї синагоги: «Бродська», «Нова», «Нова головна», «Перша єврейська нова синагога», «Синагога на Пушкінській». Вона назавжди залишилася у творах Бабеля.

На представлених фотографіях зображена будівля Бродської синагоги, а також на одній із них, знятої у дворі синагоги, бачимо рабина, кантора, композитора та членів громади.

МОЯ СПІВУЧА УКРАЇНА

Дуже приємно і корисно, коли людей поєднує дружба, творчість, спільні плани, націлені на добрі справи. Яскравим зразком такої співпраці був концерт двох творчих об'єднань. Це — Літературна студія «Одкровення», яка вже двадцять шість років плідно працює при Культурному центрі Благодійної Фундації «Хесед Шаарей Ціон», і «Ліра» — співдружність поетів, музикантів, читців, акторів, що за понад тридцять років свого існування з неодмінним успіхом організує чимало цікавих зустрічей.

Вже не вперше ці два колективи сумісно проводять літературно-музичні вечори. Не дивно, що вони мають декілька спільних учасників.

Наприкінці серпня в клубі «Ліра» обидві творчі організації разом відсвяткували тридцять другу річницю Дня незалежності України.

Відкрила програму «Моя співуча Україна» фортепіанним попури з улюблених різнохарактерних українських пісень ведуча концерта Інна Вайнблат-Шафір. Семен Вайнблат виконав її пісню на вірші Олександра Аванесова, а також романс на власні вірші.

Далі Інна прочитала твори поетів, яких з нами вже немає. Це — вірші Олександра Шафіра, Галини Шмульєн, Володимира Бондарчука, Костянтина Кайкова, Маріти Аптекара (останні два, як і вірші Олександра Аванесова, Леоніда Зільбера і Євгена Мучника, — прозвучали в її перекладі українською).

Не були забуті і поети-заочники Літературної студії: Ганна Приходько (місто Суми), Михайло Милий (місто Костянтинівка, Донбас), Володимир Опря (село Троїцьке Одеської області) і поети, яких в той день не було в нашому місті — Раїса Обухова та Юлія Мельник.

На жаль, з поважних причин не змогли прийти на святкування великої для нашої країни події Людмила Жук, Людмила Смирнова, Алла Левіт-Вайнгауз, Сімона Яхенко, Леонід Зільбер, Наталія Ковалькова, Людмила Бурдейна, Марина Писаревська, Євген Мучник і Євген Ушан. Але, незважаючи на це, їхні вірші теж були прочитані ведучою програми (вірш Євгена Ушана прозвучав у перекладі Людмили Смирнової). Тобто, відсутні на концерті поети взяли в ньому участь віртуально.

Із присутніх членів «Одкровення» і «Ліри» виступили бард Лариса Сокольська, поети Євгенія Лук'янова, Світлана Потапенко-Калугіна, Гарі Перельдик, який, крім віршів, виконав під акомпанемент Тетяни Вижимової відомі українські пісні.

Прикрасили програму гарним виконанням і інші вокалісти: Галина Димова, Оксана Балаєскул, Ігор Коган і Лідія Клінова, яка співала під акомпанемент Діни Скоп. У виконанні співаків звучали вокальні твори класиків і сучасних композиторів та поетів. Слухачі, небайдужі до сприйняття музичних і літературних творів, теплими оплесками, з натхненням зустрічали кожний номер програми і висловили щире вдячність керівникам «Ліри» і «Одкровення»: Зинаїді Сагдєєвій і Семену Вайнблату.

І нам залишається від щирого серця побажати успіхів усім учасникам святкування і нових зустрічей під блакитним мирним небом!

Наум Левін

ПРО БОЦМАНА КАЦМАНА ТА ЛОЦМАНА ШВАРЦМАНА

Скорочено

Все літо ми відпочивали на Ризькому узмор'ї, на станції Авоти, де було море, та дюни. І ось із цих дюн треба було повертатися до Ленінграда.

Ми поверталися до нашої кімнати, темної навіть у сонячний день, яких у Ленінграді, як стверджують, лише тридцять п'ять на рік.

У цій кімнаті, здавалося, взагалі немає сонця, а є лише двадцять метрів, з яких шістьнадцять займали дзеркальна шафа, коричневий буфет, дерев'яна кушетка, квадратний стіл, на який краще не спиратися, і стільці, при погляді на які хотілося стояти.

А решта — чотири метра — для нас чотирьох. Кожному — по метру.

Того року повертатися з Авоти особливо не хотілося, бо треба було вступати до інституту. Чому? — питаєте ви. Тому що єврей має обов'язково вступати до інституту. Заради цього живе його батько. Мати. Тітка. І навіть чоловік тітки. Це вони бачать у своїх снах та наяву. Про це мріють. І про це просять Бога, навіть якщо вони й невіруючі. Бо якщо вони не закінчили інститут, то хоч би їхні діти закінчили. А якщо вони самі закінчили, як же можуть не закінчити їхні діти? У всіх випадках, як не крути, а виходить, що треба вчитися в інституті.

Інститут був для нас такою ж обов'язковою справою, як служба в армії, яка була не обов'язковою, тільки якщо ви вступили до інституту. Куди вступали євреї? Вони вступали туди, куди не хотіли. Бо там, куди вони хотіли, не хотіли їх. Їх не приймали до Університету та до Інституту міжнародних відносин, їх не приймали до Інституту важкого машинобудування та до Інституту легкого. Їх навіть не хотіли до Ветеринарного — бо вони могли отруїти корову. А що дивного — хотіли вони отруїти Сталіна! А для того, хто міг отруїти Сталіна, нічого не варто було отруїти корову.

Так, це був саме той рік, коли євреї за допомогою своїх лікарів намагалися отруїти батька та вчителя всього людства. Тобто готували не просто вбивство, а батьковбивство. І вони, звичайно ж, прорахувалися, бо треба бути повним ідіотом, щоб намагатися отруїти безсмертного вождя. Треба бути повним кретиним, щоб посягнути на вічного грузина!

Всі тоді тільки й говорили про цих убивць у білих халатах.

У поліклініках і лікарнях раптом стало тихо і порожньо, і не тому, що всіх виликували чи всі померли з горя, а тому, що багато лікарів були євреями, і якщо вони вже підняли руку на самого Сталіна, то їм нічого не варто опустити її на зовсім не безсмертного пацієнта.

Мабуть, тому, що лікарі не мали ніякої роботи, було вирішено їх усіх, незалежно від спеціалізації, відправити до Сибіру. А разом із ними всіх інших євреїв — щоб лікарям, мабуть, було кого лікувати. Не залишати же їх справді без роботи. І коли вже все було готове, коли все було ось-ось, сталося зовсім непередбачене: безсмертний вождь раптом помер. І все. І залишився лише один безсмертний — Ленін. Щоправда, теж у труні. І це виявилось, і теж несподівано, що лікарі-вбивці зовсім не вбивці, а навпаки, дуже порядні люди, майже Айболіти, які давали цьому Бармалею найкращі таблетки та найсолідніші мікстури і ніжно кололи в безсмертну частину тіла батька та вчителя вітамін «А» та «В» і навіть «Е»!

І ось у цей веселий час я вступав до інституту. Ми повернулися з Авоти, і відразу почали діяти. Я говорю «ми», бо я вступав, але всюди мене супроводжувала мама.

Ніхто не знав, куди вступати, але всі казали, що бере Інститут водного транспорту. Ніхто не знав, чому водному транспорту так потрібні євреї, — принаймні до інституту припливло чимало майбутніх гаркавих капітанів, більшість з яких не вміла плавати і не бачила моря.

Чи то євреї хвилювалися, чи ще погано були знайомі зі своєю майбутньою професією, але вони весь час плутали «боцмана» з «лоцманом» і на запитання членів приймальної комісії, «ким ви хочете стати?», чомусь відповідали: Кацманом. Хоча жодного Кацмана серед абітурієнтів не було, а було шість Перельманів. Але ніхто з тих, хто приплив, не висловив бажання стати в майбутньому Перельманом.

Коротше, чутка, що у «Водний» беруть, підтвердилася. Туди справді брали. Принаймні документи, бо в інших не брали їх. Документи, щоправда, брали обводячи єврейські прізвища жирним чорним олівцем.

Я вам хочу нагадати, що ми вступали з мамою.

— Пробачте, — сказала вона. — Мій син ще не помер. — І вона взяла гумку і швидко стерла рамочку.

Член приймальної комісії знову обвела моє прізвище.

— Чому він має жити в рамочці?! — обурилася мама.

— А чому я маю жити в підвалі? — Запитала член приймальної комісії. Питання було несподіване, як то кажуть, на засипку. І мама не знайшла, що відповісти. І член приймальної комісії, легко відсунувши маму, викликала наступного.

Наступний теж жив у «рамці». До того ж і у підвалі. Тож його мамі було простіше.

— І ми в підвалі! — парирувала вона.

Член приймальної комісії розгубилася.

— Так, — сказала вона, — але в нас тече.

— І в нас!

Здавалося, що вони мешкали в одному підвалі.

А потім нас зібрали в актовій залі, де висіли наші вожді, причому теж у рамках, і мені навіть здалося, що всі вони євреї, і що вони вступають до Водного інституту, бо сюди беруть.

Перед нами виступав сам ректор. Він плавав у всіх морях і чотирьох океанах, але за все своє життя не бачив такої кількості євреїв. Йому навіть на мить здалося, що він збився з курсу і заплив до Ізраїлю.

— Нашому торговому флоту, — заікаючись і погойдуючись почав він, — необхідні висококваліфіковані кадри кацманів та лоцманів! Вибачте, — його гойдало, — кадри боцманів і ... шварцманів.

— Що треба, — прокричав він, — щоб стати справжнім, — він озирнувся і додав, — кацманом?

— Щоб стати справжнім кацманом, — відповів він сам, — треба багато що. Це важко. Майже так само важко, як стати справжнім шварцманом.

Ми сиділи не ворухнувшись, думаючи, що це перша лекція.

І кинувши на нас палаючий погляд капітана, що покидає під час шторму свій корабель, він проревів:

— Щасливого плавання вам, майбутні кацмани та шварцмани!

Але до цього я почав складати іспити, першим з яких була усна математика. Чого-чого, а математики я не боявся. По-перше, у мене мати була математик, а по-друге, я сам кілька разів займав перші місця на міських олімпіадах.

Екзаменатор сказав:

— Я вас не буду довго мучити, тільки одне завдання.

І він простяг мені завдання. Я прочитав його і обімлів.

— Пробачте, — сказав я, — це завдання, яке вирішують уже два століття всі математики світу, включаючи самого Галуа.

— Ну і що? — спитав екзаменатор.

— І ніхто не вирішив! Включно з самим Галуа, який, кажуть, від цього й помер.

— Милий друже, — сказав екзаменатор, — це природно. Адже якби воно було вирішене, який сенс було б її вам давати.

— Так, але сам Галуа... — почав я. — Я не можу її вирішити, — сказав я.

— Дуже шкода, — простягнув він і вивів мені одиницю. І водний транспорт навіки відплив від мене.

Мама знайшла інший інститут — технологічний. Там був великий недобір і туди брали. І ми з мамою помчали туди. Причому мама бігла швидше, ніж я: вона боялася, що ось-ось закінчиться цей недобір.

Технологічний був диво: там одразу відправили на іспит. І то була хімія. Хімік був старий із незадоволеним обличчям. Здавалося, що у ньому постійно відбувалася реакція окислення.

— Скажіть, — кисло запитав він, — якого біса ви вирішили вступати саме до нас?

Я розгубився — питання було явно не хімічним.

— А хіба ви не знаєте? — раптом спитав я.

— Ні! — твердо відповів старий.

— Так сюди ж беруть! — випалив я.

— Кого? — поцікавився він.

— Євреїв, — відповів я, — кого ж ще?

— Ми приймаємо не євреїв, — сипів він, — а талановитих людей!

— А євреїв не приймаєте? — Запитав я.

— Не слухайте його! — Закричала мама, врываючись в аудиторію. — Він несе ахінею! Погляньте на нього, — вона вказала на мене, — хіба це єврей?

— А хто ж він?

— Хімік! — Закричала мама. — Хіба ви не бачите?

— Ні, — відповів той.

— Це Менделєєв! — шуміла мама. — Мечников.

— Вони теж були євреями, — зауважив я.

— Нісенітниця, — сказала мама. — Вони були великими російськими вченими. Товаришу професоре, я прошу вас, дайте йому вступити, і ви побачите, як цей, начебто, єврейський хлопчик, цей шлімазл, щоб він згорів, стане великим російським ученим!

— Ви впевнені?

— Нехай тільки спробує не стати! — майже клялася мама і, повернувшись до мене, додала. — Тільки спробуй!

І раптом професор перетворився на веселого старого, крякнув і сказав:

— П'ять! І стає великим російським вченим.

Але великого вченого з мене не вийшло, бо треба було спершу скласти іспит з фізики. Фізик не знав нічого. Натомість він знав одне: кацманів в інституті не повинно бути!

Олександр та Лев Шаргородські

Не встиг я увійти, як він показав мені на графін.

— Що це? — спокійно спитав фізик.

— Графін, — твердо відповів я.

— Правильно, — протягнув фізик. Це було перше питання, на яке мені вдалося відповісти за всі іспити.

Фізик постукав по графіну олівцем.

— Ти бачиш, що на нього падають промені? Скажи мені, який бік графіна нагрівається більше: той, що ближче до вікна, чи той, що далі?

Елементарна логіка підказувала, що, звісно, той, що ближче. Але мені чомусь раптом не захотілося слідувати логіці. І я зненацька відповів.

— Природно, той, що далі.

Мені здалося, що по обличчю фізика пройшов розряд змінного струму високої напруги.

— Це марення, — сказав фізик.

— А ви помацайте, — запропонував я.

— Це елементарна теплотехніка, — бік, який далі, не може бути теплішим.

— Може, — сказав я.

І тут увірвалася мама. Фізику вона знала так само добре, як і математику та хімію.

— А тому, — закричала вона на весь голос, ніби зробила відкриття, — що ви його повернули!

— Чому ж ви підказуєте? — І поставив мені два. За підказку!

— Чому ви нас усіх ненавидите? — Запитала мама.

— Мені дозволено пропустити лише одного єврея на день. А ви вже сімнадцять!

І ми вийшли з мамою і пішли Невським.

— Чим я можу тобі допомогти? — Міркувала мама. — У мене немає грошей, щоб дати хабар, і якби навіть були, я б все одно не могла. У мене немає «руки», яка б зняла слухавку та зателефонувала. Я не маю дачі, де б міг відпочити викладач, перш ніж приймати в тебе іспит, і немає шуби, яку могла б носити його дружина... Увірватися, як ненормальна, — це все, що я можу...

— Коротше, — сказала мама, — робити нічого. Тобі доведеться піти у харчовий.

— Як? — здивувався я.

— Дуже просто. На рибне відділення. Так, туди. Бо туди не йде ніхто. Навіть рибалки.

Але в рибну припливло стільки євреїв, що вступили одні золоті медалісти. А в мене була лише срібна.

А у холодильний мене влаштувала мама. Вона виступила перед членами приймальної комісії. Вона говорила, що у нас є холодильник, що я сам сибіряк, що тато у нас обморожений, що у нас у квартирі завжди страшний холод, що я люблю морозиво, що вона у сорокаградусний мороз ходить майже без пальта, що я майже «морж», що я люблю морожену рибу та фрукти. Вона говорила про холод із таким жаром, що крижані серця членів комісії розтопилися.

І я закінчив холодильник. І став письменником. Це до питання логіки.

Це було давно...

Вчора ми сиділи з мамою на сходах площі в Іспанії та згадували.

— Як правильно ми тоді вибрали, — сказала мама, — ти увяляеш, ким би ти став, якби вступив до літературного?

— Мамо, — відповів я, — куди б я не вступив, я став би кацманом...

Італійка запропонувала нам троянди, і я купив одну. Для мами.

ВОЛОНТЕРСЬКА ВІТАЛЬНЯ

Проект «Крила доброти»

Рубрику веде Віра Шаховцева

ЛЮДИ «ЗОЛОТОГО ВІКУ»

Початок у № 196

ПРО ДУШЕВНИЙ СПОКІЙ

Ми залежимо від енергії довкілля. Коли ми сповнені енергії, нам легко вдається протистояти хворобам та поганому настрою оточуючих. Якщо ж енергія на нулі, ми притягуємо до себе депресію та хвороби. Тому для нас важливо зберігати та примножувати свою енергію.

Ситуації бувають різні. Пропоную кілька прийомів швидкої допомоги для відновлення душевної рівноваги.

1. У збудженому стані дихання частішає. Уповільнивши його, ми заспокоїмося.

2. Зробіть собі масаж голови усіма пальцями.

3. Випийте води. Зневоднення організму викликає стрес.

4. Точковий масаж. На обличчі є три біологічно активні точки, які сприяють загальному розслабленню та допомагають зняти стрес (див. схеми).

1 точка – це центр відстані між бровами; 2 точка – над верхньою губою; 3 точка – у центрі підборіддя.

Ще одна точка розташована на три пальці вище за зап'ястя на внутрішній поверхні передпліччя між двома сухожиллями. Великим пальцем правої руки слід натискати на точку лівої руки і навпаки, великим пальцем лівої руки – точку на правій руці.

Зібранням ста хвороб охрестили китайські цілителі точку, розташовану на голові в тім'яній ямці, у центрі лінії, яка з'єднує верхні точки вушних раковин. Масажуйте її, якщо вас замучило нервування, що супроводжується головним болем і безсонням.

М'яко натискайте на ці точки, роблячи кругові рухи, від 10 сек. до 5 хв. Можна виконувати масаж цих точок кілька разів на день або так часто, як необхідно, щоб усунути симптоми тривоги.

Набуття внутрішнього спокою – завдання на все життя. Не можна якось увійти в цей стан і сказати собі: все, я спокійний, можна розслабитися. Такого не буде. Мало заспокоїтися всередині – треба щохвилини

стежити за своїм станом, не дозволяти жодним зовнішнім факторам порушувати ваш внутрішній спокій. Ця робота нелегка. Але продовжуйте працювати. Як кажуть «корабель не тоне, коли він у воді, корабель тоне, коли вода в ньому». Не так важливо, що відбувається довкола нас. Важливо те, що відбувається усередині нас.

Для того щоб зберігати і примножувати свою енергію та знайти душевний спокій, потрібно виробити звичку щодня давати собі відпочинок. Люди, які досягли душевної рівноваги, часто роблять певні ритуали. Одні моляться, інші медитують, треті гуляють на світанку. Кожен знаходить свій спосіб релаксації. Це допомагає нам краще зрозуміти та налаштувати себе.

Приємне проведення часу – ідеальний спосіб впоратися з негативними емоціями і набути душевного спокою. Дуже важливо займатися тим, що викликає винятково позитивні почуття. Це може бути читання життєстверджуючих книг та класичної літератури; заняття фізичними вправами, що сприяють виробленню гормону щастя; знаходження нових справ, чи захоплення (малювання, спів, ліплення, шиття або в'язання). Такі варіанти допоможуть відчути себе щасливим та живим. Щаслива людина, як правило, не страждає від душевних переживань. Людині, яка постійно зайнята чимось новим і цікавим, буде просто не вистачитиме часу на негативні почуття, тривоги і тугу. Не беріть на себе багато обов'язків і не дозволяйте дрібним проблемам додавати турбот у ваше життя. Скорочуйте непотрібні завдання, які забирають ваш час, гармонію та щастя. Пригальмуйте. Коли ви кидаєтесь від одного до іншого, ваш розум блокується для нових можливостей та пригод. Дозвольте собі розкіш діяти відповідно до власних бажань. Доти ви робите те, що пропонують інші люди та ігноруєте свої власні потреби, неможливо набути внутрішньої гармонії. Поважайте свої думки, бажання та мрії та робіть їх першорядними.

Але у житті трапляються різні ситуації. Якщо все ж таки трапилося щось, що вибило вас з колії, пропоную кілька прийомів «швидкої допомоги» для відновлення душевної рівноваги.

ТАЄМНИЦІ СПІЛКУВАННЯ

Протягом життя, ми не раз бачили, як деякі люди легко і швидко заводили знайомство з незнайомими людьми і продовжували з ними спілкуватися довгі роки. А інші, навіть дуже цікаві люди, мучаться, не знають, як почати розмову, як її продовжити, які є «заборонені» теми тощо. Чи можна навчитися правильному спілкуванню? Дехто вважає, що вчитися спілкуватися ні до чого. І це помилка. Навички спілкування з людьми потрібні нам щодня. Спілкування – важлива частина нашого життя. Завдяки вмінню чітко висловлювати свої думки і вмінню слухати, ми можемо не тільки досягти кар'єрних успіхів, але і знайти друзів, налагодити стосунки з сім'єю.

Психологи знають, що більшість конфліктів і навіть розлучень викликано не нездоланими суперечностями, а банальним невмінням домовлятися. Скільки людей страждає від самотності лише тому, що

соромляться заговорити з симпатичним незнайомцем або незнайомкою! Словом, вміння спілкуватися необхідно кожному. Це – ключ до успіху в усіх областях життя. Існують прості початкові правила ведення бесіди. Темп мови повинен відповідати здатності сприйняття сказаного. Якщо ми говоримо дуже повільно, то співрозмовнику буде нудно – він втрачає сенс того, що чує. Якщо навпаки, говоримо дуже швидко – одна новина, відразу інша, третя – то співрозмовник не встигає їх осмислювати, тому може виникнути роздратування. Роздратування може виникнути і від безкомпромісності висловлювань співрозмовника – така розмова безперспективна – ваші доводи не будуть почуті. Протилежність безкомпромісності – зайва поступливість. Вона робить розмову нецікавою, позбавляє її «родзинки». Якщо людина про щось бубнить собі під ніс – навряд чи ви будете реагувати на її слова.

Особливо слід зазначити вміння слухати співрозмовника. Це ціла наука! Слухати можна активно та пасивно. Пасивне слухання – це коли людина, позіхаючи, дивиться у вікно, або тихо дрімає. Навряд чи з таким слухачем хтось захоче чимось поділитися наступного разу. Адже все, що нам каже співрозмовник, для нього надзвичайно важливе.

Не менш важливим для нього є те, як його слухають. Активне слухання може бути мовчазним. Допускається мінімальна кількість слів для заохочення: «Так-так»; «Я слухаю вас»; «Продовжуйте, будь ласка». Таке слухання необхідне тоді, коли людина говорить про щось дуже важливе для неї, або коли вона не впевнена в собі або в тому, про що хоче сказати. Але якщо людина хоче не тільки висловитися, а й ще отримати інформацію або обговорити будь-що, необхідне активне слухання зі зворотним зв'язком. Тут потрібен діалог, а не лише заохочення співрозмовника. У будь-якому діалозі важливо уточнити, чи правильно ми зрозуміли співрозмовника, адже недорозуміння чи різне тлумачення будь-яких слів чи понять можуть призвести до серйозних конфліктів. Тому ефективними є такі питання: «Ви хотіли сказати, що...», «Якщо я вас правильно зрозумів...», «На вашу думку...». Так ми переконаємося, що інформація не тільки сприйнята, а й зрозуміла, осмислена. Якщо розмова йде не по телефону, слід підтримувати візуальний контакт із співрозмовником. Погляд має бути відкритим, щоб не «придушувати» опонента і, водночас, постійно даючи людині зрозуміти, що вона вам цікава.

Ми схильні дослухатися до тих людей, які стоять перед нами у відкритій позі – тобто нічим не відгороджуються. Руки, схрещені на грудях або захопані в кишенях, стиснуті кулаки – все це говорить про бажання співрозмовника побудувати перешкоду між вами, відгородитися. І навпаки, відкрита поза, плавні та неквапливі жести та розкриті долоні сигналізують оточуючим: «Я спокійний, доброзичливий і відкритий до діалогу».

Далі буде

Новини світу, України, Одеси

В.Зеленський запропонував реформувати ООН – відібрати в Росії право вето, розширити Раду безпеки та запровадити систему попередження агресій.

США передали Україні 3D-принтери для друку запчастин до військової техніки. Ці пристрої розміром з вантажівку не лише прискорюють виготовлення складних деталей, а й забезпечують складні технологічні можливості.

Досягнуто домовленості про припинення вогню в Нагірному Карабаху. Вірменія має вивести війська.

Об'єднаний комітет начальників штабів США очолив генерал ВПС Чарльз Браун.

З початку повномасштабного вторгнення партнери надали Україні близько 100 мільярдів доларів допомоги.

Завдані російським вторгненням збитки екології України сягають двох трильйонів гривень.

В Україні відкрили нове родовище газу на мільярд кубометрів. Це не перше відкриття нових вуглеводневих покладів за поточний рік.

Після виходу із зернової угоди Росія знищила 280 тис. тонн українського зерна. Його вистачило б, щоб годувати понад 10 млн. людей протягом року.

Великобританія пропонує блокувати кораблі РФ у Чорному морі, а Румунія та Болгарія ведуть переговори з Україною щодо створення альтернативного морського «зернового» маршруту.

Україна за серпень експортувала через Дунай 206 тисяч тонн вантажів та розпочала експорт зерна через хорватські порти.

Олексія Резнікова звільнено з посади міністра оборони. Новим міністром оборони призначено Рустема Умерова.

В Умань на святкування Рош га-Шана прибули 32 тис. хасидів. У місті було введено особливий режим в'їзду, виїзду та пересування. На цей час туди прибула поліція Ізраїлю.

Напередодні Рош га-Шана президент Володимир Зеленський зустрівся із представниками української єврейської громади та українськими бійцями.

Україна повернула понад 50% території, захопленої РФ із 24 лютого 2022 року.

За півроку експорт із Одещини становив понад один мільярд доларів.

З 18 вересня під час комендантської години частинно працюють трамвайний маршрут №7 (6 разів) та троллейбусний маршрут №8 (4 рази).

НЕОРДИНАРНІ ОСОБИСТОСТІ

ЗАБУТА ЛЕГЕНДА БРИТАНСЬКОЇ РОЗВІДКИ

Кристина Скарбек народилася 1 травня 1908 року в аристократичній родині. Її батько, граф Ежи Скарбек, нащадок старовинного польського шляхетського роду одружився з найбагатшою спадкоємицею єврейського банкіра Гольдфедера – Стефанією.

Благополучна юність закінчилася для Кристини в 1930 р. зі смертю батька, що розтранжирив статки сім'ї та залишив після себе лише борги.

На той час їй виповнилося 22 роки. Вона розумна, говорить кількома мовами, ерудована і чарівна.

Проте дотепна, красива, спокуслива, самодостатня, спортивна дівчина входила до аристократичних та артистичних кіл Варшави. Незабаром вона одружилася з Ежи Гіжицьким, який отримав призначення генеральним консулом Польщі в Кенії.

Новина про початок війни застала подружжя у дорозі до місця призначення, і вони вирішили повернутися до Європи. Кристина розлучилася з Гіжицьким і запропонувала свої послуги Управлінню спеціальних операцій, що створювалось у Великій Британії (УСО).

Британці погодилися взяти її на службу. Кристина пройшла короткий курс підготовки, де її навчили необхідним навичкам.

Першим завданням стала організація кур'єрської мережі з доставки розвідданих з окупованої Варшави до Будапешта, куди Кристину відправили як журналістку. Там вона успішно організувала мережу агентів, які передавали розвідувальні дані з Варшави.

Єдиним способом перетнути кордон, що добре охоронявся, був перехід через Татри пішки і на лижах по стежках контрабандистів. Будучи прекрасною лижницею, Кристина часто вирушала в такі «відрядження» до Варшави.

Скарбек вдалося перевезти через кордон мікрофільм із даними про дислокацію німецьких військ, які явно свідчили, що Німеччина готується до нападу на Радянський Союз.

Буваючі у Варшаві, вона намагалася переконати свою матір покинути країну, але та твердо вирішила залишитись у Варшаві. Німці розстріляли Стефанію у січні 1942 р. у в'язниці Пав'як.

У Будапешті в житті Кристини з'явився Анджей Коверський – польський офіцер та британський агент. Він був молодого і відважною людиною, за рішучістю та авантюризмом під стать Кристині.

Ця пара стала знахідкою для УСО – крім зв'язку з Варшавою, вони забезпечували спостереження за транспортними потоками на кордонах з Румунією та Німеччиною, сприяли саботажу судноплавства Дунаєм, передавали інформацію про транспортування нафти з румунських родовищ у Плоєшті до Німеччини та допомагали бігти на Захід інтернованим в угорських таборах польським військовослужбовцям.

У січні 1941 р. під час чергового переходу кордону Кристину заарештували словацькі прикордонники. Їй вдалося втекти, але за кілька днів, використовуючи розіслані фото, гестапо заарештувало дівчину вже у Будапешті.

У в'язниці вона вміло зімітувала кровохаркання, і німці поспішили позбутися заразної хвороби. Відразу після звільнення

Кристині з Анджеєм допоміг покинути країну посол Британії в Угорщині – їх перевезли до Румунії у багажнику машини з дипломатичними номерами.

Так зникли польські піддані Скарбек та Коверські та з'явилися агенти Кристин Гренвілл та Ендрю Кеннеді. Потім парі вдалося дістатися Каїру.

Але там їх звинуватили у співпраці з Німеччиною та веденні подвійної гри. Без з'ясування обставин від послуг Гренвілл та Кеннеді було вирішено відмовитися, лише

зрідка дозволяючи їм брати участь у другорядних операціях локального значення та епізодичних тренінгах.

Все змінилося в 1944 році зі зміною керівництва УСО напередодні висадки союзників у Нормандії. У 1944 р. на базі Рамат Давид Кристина пройшла спеціальну підготовку – стрибки з парашутом, рукопашний бій та поведження з вибухівкою. Вона отримала нове ім'я – Жаклін Арман та новий позивний «мадам Полін».

У липні 1944 р. Кристина приземлилася з парашутом на французькому плато Веркор і надійшла у розпорядження Френсіса Каммаертса – капітана УСО, який створив диверсійну мережу з бійців Опору.

Вона швидко стала його найближчою соратницею, координуючи операції італійських та французьких партизанів проти німецьких військ у Альпах. Мадам Полін створила мережу кур'єрів, які повинні були швидко забирати вантажі, що скидалися з літаків. Вона збирала розвідувальну інформацію від агентів на місцях, а потім передавала її британцям.

На початку серпня мадам Полін дізналася, що один із альпійських перевалів контролюють примусово мобілізовані у вермахт польські юнаки. Вона поїхала до перевалу і сказала польською, багаторазово посиливши свої слова мегафоном:

«Незабаром розпочнеться вторгнення союзних військ до Франції, і німці будуть розбиті. У вас, поляків, залишився останній шанс, щоб перейти на інший бік; використовуйте його, поки не пізно, врятуйте своє життя і допоможіть перемогти». Поляки підняли бунт проти своїх командирів та склали зброю.

13 серпня 1944 року Каммаертс та його французький соратник були затримані гестапо. За законами воєнного часу підозрілі особи підлягали страті протягом 48 годин. Їх помістили до камери.

Дізнавшись про арешт, Кристина вирішила визволити їх. Вона вирушила до штаб-квартири гестапо в Дінь-ле-Бен і увійшла до кабінету начальника Альберта Шенка.

Мадам Полін представилася дружиною капітана Каммаертса та племінницею генерала Монтоммері – головнокомандувача сухопутних військ союзників у Європі.

Поінформувачи Шенка про швидке вторгнення союзників у південну Францію, Кристина наголосила, що його доля вирішена наперед – Шенка просто видадуть партизанам для пекельної кари.

Він може уникнути цього, звільнивши ув'язнених, які чекають на вирок. Так її безприкладне нахабство та особиста чарівність, підкріплені значним хабарем, врятували життя в'язнів. За кілька годин до страти їх вивели з камери, посадили до тюремної машини та вивезли у безпечне місце. Чи треба говорити, як ризикувала Кристина – адже її могли розстріляти разом із тими, кого вона прийшла звільняти.

Хоробрість Кристини була безприкладною, одного разу її затримали та наказали підняти руки. Вона підкорилася, продемонструвавши по гранаті в кожній руці і погрозивши, що зараз розіжме пальці. Переслідувачі вирішили не ризикувати.

Коли як зв'язкова вона курсувала між партизанськими загонами в Альпах, німці пустили слідом Скарбек собаку. Та швидко наздогнала Кристину, але жінка уважно подивилася вівчарці у вічі, обійняла і почала гладити. Тварина лягла біля її ніг і лизала руки. Вона не реєгувала на свист провідника і пішла разом з Кристиною до партизанського табору.

Незабаром союзники звільнили Францію і місія Кристини закінчилася. Її викликали назад до Лондона.

Кристина стала однією з тисяч безробітних героїв війни, яким не було куди йти і які змушені були жити в країні, яка вважала їх громадянами другого сорту. Багато десятків тисяч колишніх польських військових, які повернулися до Англії, склали конкуренцію на ринку праці п'яти мільйонам демобілізованих британців.

Незважаючи на відчайдушні листи Кристини керівництву УСО, її – одну з найкращих співробітниць, звільнили у квітні 1945 р. Маючи середню заробітну плату 3000 фунтів стерлінгів на рік вона отримала вихідну допомогу у 100 фунтів стерлінгів.

Навіть її прохання про отримання британського громадянства було задоволене лише після тривалої боротьби та втручання колишніх командирів.

Уся сім'я Кристини загинула у роки війни, у неї буквально не було нікого і нічого. Вона була надто британкою, щоб повернутися до радянської Польщі, і надто полькою, щоб стати британським героєм війни. Вона була надто горда, щоб просити про допомогу. Вона ризикувала життям заради Польщі, Великої Британії та Франції, але нічого не отримала за свою видатну службу. Політика і забобони виявилися важливішими за її подвиги.

Ні сім'ї, ні роботи. Залишилися лише нагороди – медаль Георга, орден Британської імперії, французький Військовий хрест. Її кликав заміж Каммаертс, але вона відмовлялася під різними приводами, а по-справжньому близького, такого, як Анджей Коверський поруч не було.

Від шпигунської романтики не залишилося й сліду – дочка графа працювала покоївкою, телефоністкою, продавщицею в універмазі, поки не

влаштувалася стюардесою на пасажирське судно, що курсувало між Англією та Південною Африкою.

Капітан захоплював персонал одягати свої військові нагороди, але коли колеги побачили Кристину з орденами, її просто висміяли: ніхто не вірив, що ця іноземка – герой війни. Десять років тому вона подорожувала у каютах першого класу, а зараз у цих каютах мила туалети. Вона не могла винести звичайного життя без адреналіну і в далечені від батьківщини. Її життя втратило сенс, її заслуги не гідно оцінили, її мучили самотність і депресії.

На кораблі в неї закохався стюард Денніс Малдауні. Він став буквально одержимий Кристиною, переслідуючи її та наполягаючи на взаємності. Малдауні чатував її між рейсами, день і ніч стояв під вікнами готелів, де вона жила. У розпачі жінка написала листа Анджею Коверському до Німеччини. Той погодився її прийняти, і Кристина замовила квиток на 16 червня 1952 року.

Напередодні до неї в готель у Лондоні з'явився Малдауні; вона йому вкотре відмовила і попросила піти. Денніс пішов, підстеріг її на сходах і встроїв у серце ніж. Поліцію він чекав і не ховався. «Я зробив це, тому що любив її», – сказав він поліцейським, які його заарештували. Його судили та повісили.

Кристина похована на невеликому цвинтарі на півночі Лондона; сюди ж за 36 років привезли з Мюнхена попіл Анджея Коверського, поховавши закоханих в одній могилі.

Не можна сказати, що агента Гренвілл викреслили з історії розвідки: акторка Сара Черчіль, дочка прем'єр-міністра Великої Британії, згадувала, що батько любив розповідати про подвиги Кристини, вважаючи її за кращу шпигунку Другої світової війни.

Більшості британців її ім'я стало відоме лише на початку 2000-х – буквально одна за одною вийшли чотири біографії та кілька документальних стрічок.

У Польському клубі Лондона було відкрито бронзове погруддя, з'явилися публікації в «Гардіан» і сюжет на BBC. У 2013 р. Польське історичне товариство реставрувало надгробок розвідниці і з військовими почестями поклало на нього вінки.

Як могло б скластися її подальше життя, якби не ніж убивці, немає сенсу ворожити. Але романи Яна Флемінга про Джеймса Бонда, де він використовував як прототип для їхньої героїні Веспер Лінд саме Кристину, і актриси, які зіграли у фільмах про агента 007 «дівчат Бонда», увічнили її образ назавжди.

Михайло Гаузер

Джерела: Вікіпедія, статті В. Олексюка «Польсько-єврейська графиня, яка стала найкращим секретним агентом Великої Британії» на порталі «Culture.pl», Д. Довнара «Агент британської розвідки» на сайті «Reoples.ru», «Найгламурніша шпигунка» на сайті «24 tv. ua/ru», М. Гольда «Леді плаща та кинджала» на сайті «Jewish.ru» та «Єврейська пані плаща та кинджала» на «Livejournal», «Спецагент Кристина Гренвілл – улюблена шпигунка Черчілья» (за книгою Клер Маллі «Шпигунка, яка любила») на сайті «Livejournal» та інші.

К. Скарбек

Країна Поезія

Людмила СМІРНОВА

До 80-річчя зі дня народження

Народилася в 1943 р. у Стрітенську Читинської області. В Одесі мешкає з 1949 року. Закінчила філологічний факультет ОДУ імені І. І. Мечникова. Викладала російську мову та літературу в школі та в Педінституті. Закінчила аспірантуру при Іванівському державному університеті. Автор 11 книг, серед яких 6 поетичних збірок та 5 підручників з духовної філології. Дипломант Цветаєвського поетичного конкурсу.

Публікувалася в альманасі «Одеський літератор», у двох Антологіях Літературної студії «Одкровення» та в газеті «Добра справа».

Член Літстудії «Одкровення».

Ранок

Ранок нам спокій несе.
Знову з'явився, слухняний,
Наче від Бога вітання,
Наче останнє кохання, -
Те, що дорожче за все.
Ранок нам спокій несе.

Ніжно-рожевий світанок,
Мов в молоко на сніданок
Хтось нам малину поклав.
Ранок малиновим став.
Так нас Господь привітав.

Романс

Я тобі всю ніч вірші читаю
І не знаю, чуєш ти чи ні?
Я всю ніч любов свою листаю...
Ти вірші складаєш не мені.

Як замружу очі — ти приходиш,
Розімкну — і слід розтане твій.
Де ти зараз відгук свій знаходиш?
І кому даруєш ранок мій?

Не сприйми як ревності й каяття,
Бо не тіла прагну, а душі.
Від святого чистого зачаття
Хай родяться діточки-вірші.

Генріх Гейне

Моєї матері
Бетті ван Гельдерн

1.

Я гордим був. Носив себе високо,
Моє ество застигло, мов граніт.
Назустріч хай король йде
ненароком —
Не обійду, то вже нехай простить.

Це тільки ти, моя рідненька мамо,
І можу тільки я тобі сказати —
Вся мужність в мене якось враз
розтане,
Якщо ти поруч — мене не впізнати.

Такий твій дух. Я поруч з ним — дитина.
Високий дух, що все перемагає.

Такий твій дух.
Із небом ти єдина.

Прости мене, що важко розпізнати,
Що звик колись, та думав — все гаразд,
Та болю завдавав,
Моя страждальна мати...

2.

Піддався я омані, як у сні,
Пішов із дому майже на край світу,
Бо думав — стринеться любов мені
Теж безумовна і несамовита.

Я не минав провулків та околиць,
До кожній двері руки простягав.
Жебрак — просив людей, благав,
Але дістав у відповідь жорстокість.

Коли повернувся додому хворий,
Назустріч вийшла моя рідна мати.
Та ось коли я мусив вже сказати:
«Ось очі ті, що я весь час шукав!
Ось та любов, з якою не зрівняти
Все те, що жебракові світ подав!»

Переклад з німецької

Дитячий
куточокЛариса
Недін

***

Вересниться Вересень
айстрами, жоржинами,
журавлиним клекотом,
де-не-де ожиною.
Заграє до школярів
Листячком та росами,
І вітає вчителів
Із початком осені.

Тетяна Шульга
Вересень

В золотій сорочці, з яблуком в долонях,
Вересень багряно фарбував садки.
Ясні, наче сонце, щічки гарбузові
посміхались небу, гріючи боки.
Яблука і груші, сливочки, малину
Рогозяний кошик урожай збирав.
Осінь танцювала журавлиним клином
В вересневій ранці, там де спить туман.
Теплий подих літа в павутинках линув,
Вересень ловив їх, вузлики в'язав,
В золотій сорочці вечори осінні
Тихо-тихо жовтим листям малював.

Надія Красоткіна

Вересень

Срібний вересень кличе до школи.
Свято в кожному місті й селі.
Сміх дитячий і радість довкола,
Квіти, квіти на рідній землі.
Як пташата злетілися діти
В гарну школу, у рідний свій дім.
Щоб зростати, сміятись, радіти
І навчатися в домі своїм.
Хай щастить вам! Снаги вам і сили.
Вчіться добре, плекайте знання.
Хай дарує вам школа вітрила,
Мрії чисті і радість щодня.
Миру й сонця, тепла і натхнення
Зичать вам і батьки, й вчителі.
Щоб щасливим було сьогодні
І майбутнє на рідній землі.

Тетяна Горобець

Оksamитовий вересень

Оksamитовий вересень тішить,
Він дарує своє нам тепло.
Іще листя не скинули вишні
І трояндове квітне стебло.

Позолотою фарби лягають,
Білі хмари у небі плывуть.
Сонця промені ніжно торкають,
Журавлів проводжаючи в путь.
А в дворі у червоному намисті,
Посміхнулася калина мені.
І листочки вишнево — барвисті,
Наче вишиті на полотні...
Осінь... Вересень... Бабине літо...
А за ними прийдуть холоди.
Сльози дощик свої буде лити,
Залишаючи мокрі сліди.

Оксана Кротюк

***

Вже небо не таке, як влітку.
В жоржинах вулиці й хати.
Снує павук тоненьку нитку —
Наводить між гілля мости.
В імлі ранковій сяють роси,
На вуха шапку гриб натяг.
Птахи, на крила взявши осінь,
Курличуть журно в небесах.
Пишаються зерном стодоли,
А сіно складено в стіжки.
І пахнуть медом доокола
Земля, і сонце, і грушки.

Р. Російський

Вересень

Знову Вересень приїхав
На вечірньому коні
І поставив зорі-віхи
У небесній вишині.
Іскор висипав немало
На курний Чумацький шлях,
Щоб до ранку не блукала
Осінь в зоряних полях.

Сергій Рачинець

Вересень

Вересень, вересень,
Тихо на вересі
Осені перші сліди.
Верби похилені
Темними крилами
Горнуть а ж до води.
Клич над долиною —
У журавлиному
Голосі смутку і щем.
А над калиною,
Над Україною,
Сонце всміхається ще.

За горизонталлю:

1. Дипломатичний представник однієї держави в іншій, який очолює посольство. 5. Водостічна канава уздовж дороги. 9. Штат у США. 11. Шотландський філософ-емпірист, історик та економіст, діяч епохи Просвітництва, в першу чергу відомий своїми працями у галузі

епістемології. 13. В'язке болото, грязь, рідке багно. 14. Одна із складових назв звуків, те ж саме, що Е або е. 15. Стан надмірного збудження, хвилювання. 17. Команда собак. 18. Проста речовина — безбарвні, сірі чи червоні кристали або темна аморфна речовина, досить інертна. 19. Прилад — майстер перебільшення. 22. Аркан. 23. Багаторічна трав'яниста лікарська рослина з білими, жовтими, червонуватими або фіолетовими квіточками, зібраними в китиці. 25. Автоматична міжпланетна станція. 26. Струнний щипковий музичний інструмент, поширений у народів Кавказу та Середньої Азії. 27. 24 години. 30. Металевий предмет певної ваги, який править за міру під час зважування. 32.

Зуболікарський інструмент. 35. «...-центр» (чикагський хмарочос). 36. Марка рад. літаків. 37. Заглиблення в землі. 39. Білоруська залізниця. 40. Той, хто написав будь-яку працю, твір, лист і т. ін. або розробив якийсь план, проект і т. ін. 42. Німецька військово-поліцейська організація часів Другої світової війни. 43. Великий крик, галас, тривога. 45. Дуже сильний дощ. 46. Спосіб дослідження.

За вертикаллю:

1. Тканина з ворсом. 2. Четверта літера арабської абетки. 3. Підземне вироблення. 4. Майстер плавки. 5. Закруглена піраміда. 6. Те саме, що юність (поет.). 7. Стародавня назва японців у китайських історичних документах. 8. Наслідок літературної, наукової, музичної творчості людини. 10. Місце, затоплене водою річки, озера, що розлилися. 12. Дружина тата. 14. Порода собак. 16. Столиця Португалії. 18. Драматична поема Лесі Українки, написана впродовж трьох днів. 20. Комаха-кровожер. 21. Накладні шкіряні халяви. 22. Сімейна згода. 24. Дрібна паразитична комаха, яка живиться соком рослин. 28. Ряд візків. 29. ...-

Клаус. 31. Карткова гра. 33. Комічна опера І. Стравінського в 1 дії, присвячена пам'яті Пушкіна, Глінки й Чайковського. 34. Буря на морі. 35. Перська срібна монета. 38. Гірська вершина у північно-східній частині Великого Кавказу. 40. ... Евальд (естонський композитор). 41. Сімнадцята літера грузинської абетки. 43. Звертання до однієї особи. 44. Міська телестудія.

Відповіді до кросворду в № 203

За горизонталлю:

1. Кобза. 5. Запис. 9. Антраша. 11. Механізатор. 14. По. 15. Ка. 16. Оно. 18. Фат. 20. Ант. 21. Сарказм. 24. Кора. 25. Лаба. 27. Бахрома. 30. Бра. 32. Тун. 33. Рол. 35. Ож. 38. До. 39. Накопичувач. 44. Асонанс. 45. Театр. 46. Стеля.

За вертикаллю:

1. Компот. 2. Бак. 3. Знак. 4. Аtn. 5. Заз. 6. Ашар. 7. Пат. 8. Страта. 10. Ріпак. 12. Еон. 13. Окн. 17. Особа. 18. Фрахт. 19. Талон. 20. Амбар. 22. Ара. 23. Зам. 26. Ебоніт. 28. Русин. 29. Клоччя. 31. Ржа. 34. Ода. 36. Пост. 37. Шунт. 40. Каа. 41. Пор. 42. Час. 43. Все.

Шановні клієнти!

Всі, хто має можливість допомогти
незможним людям,
спрямовуйте, будь ласка,
свої внески за адресою:
Україна,
м. Одеса, Приморський район,
БФ "Хесед Шаарей Ціон"
код ЄДРПОУ 34321888
IBAN: UA713510050000026006267265700
в ПАТ "УкрСиббанк"
МФО 351005
65023, м. Одеса,
вул. Ніжинська, 77/79.

Шановні клієнти!

Майстер із ремонту
дрібної побутової техніки
Приєм та видача
Четвер з 10.00 до 13.00 каб.246

Шановні клієнти!

Дрібний ремонт одягу
Приєм та видача
Середа з 9.00 до 12.00 каб.246
Четвер з 10.00 до 13.00 каб.246

Посмішка

- Вам скільки цукру? 3-4 ложки на склянку вистачить?
— Одну, але щоб я бачив.
- Чоловік, навіщо ви за мною йдете?
— Коли ви обернулися, я поставив собі те саме запитання!
- Дмитро, я захоплений вашими почуттями! Ви з Марією
разом живете вже 30 років і, проте, гуляючи містом, завжди
тримайтеся за руку!
— Якщо її відпусту, вона обов'язково щось купить.
- Діти, що означає словосполучення «видимо-невидимо»?
— Це коли барахлить телевизор!
- Я в тебе як Попелюшка — стираю, прибираю, готую.
— Я ж попереджав, вийдеш за мене заміж, житимеш як у казці.
- У нас із чоловіком на завтра намічено позачерговий
день згоди та примирення.
— Це як?
— Ідемо до магазину. Я приміряю — він погоджується та
купує!
- Що за лайка у вас у квартирі?
— Це мій дід пояснює батькові, як треба вирішувати моє
завдання з арифметики.
- Татусь! Можна я тебе поцілую?!
— грошей немає! Мене вже мати поцілувала.
- Мамо, а що таке шлюб?
— Це, донька, коли жінка бере собі на виховання дорослого
хлопчика, чий батьки вже з ним не справляються!
- Роза, хочете піти зі мною до музею?
— Яша, ви шо, слово "ресторан" не вимовляєте?
- Прийшла додому, а там мій чоловік з коханкою.
— Що ж ти зробила?
— Я скандалити не стала.
— Як так? Навіть не кричала?
— Ні. Тільки сказала: "Сядьте ближче один до одного, я вас
сфотографую на пам'ятник".
- Тату, дай 100 гривень і я тобі скажу, хто вночі з мамою
спить, коли тебе нема.
— Ось, донечку, тримай. Скажи, хто?
— Я.
— Молодець! П'ять років, а вже такі здібності!
- Я з самого весілля ще не розмовляв із дружиною.
— Посварилися?
— Ти шо?! Просто не хочу її перебивати.
- Алло! Це військомат?
— Так.
— А ви можете мене забрати до армії?
— А скільки вам років?
— Двадцять п'ять.
— Добре. Заберемо.
— Це точно?
— Даю голову на відсіч.
— Ви мене заспокоїли.
— А де ви знаходитесь?
— Я у в'язниці.
- На емоціях сказала чоловікові, щоби забирав своє і
йшов.
— І що далі?
— Він дістав велику валізу і почав запихати туди мене .....
Так ми і помирилися.

"ЖИВІТЬ ДО 120 РОКІВ!" —

так зазвичай бажають євреї один
одному. Але якщо, не дай Б-же, трапиться
біда, і вам доведеться проводити в останню
путь когось із близьких, зробити це за
єврейською традицією вам допоможе
«Хевра Кадиша» Одеса (похоронне
братство) громади «Хабад Шомрей Шабос». Ми також спробуємо полегшити ваші
турботи, пов'язані з організацією похорону
та оформленням документів.

При зверненні до нас потрібно мати
паспорт покійного та телефон сімейного
лікаря.

Важливо знати, що констатує смерть
лише сімейний лікар, тому викликати

«швидку» безглуздо, коли очевидно те, що
відбулось!

Одна з найважливіших вимог єврейської
традиції — якнайшвидше поховати
(організувати єврейські похорони), тому
просимо звертатися до нас буквально в перші
хвилини після смерті, тобто перший дзвінок
має бути сюди:

(050) 336-66-73, (+482) 399-599, 728-07-70.
Велвел Верховський

Ми також можемо допомогти або
проконсультувати з усіх єврейських
питань, і надалі: жалоба, відвідування
могил і т. д.

Шановні читачі!

Культурний центр БФ "Хесед Шаарей Ціон"
оголошує набір на курси з вивчення

МІЖНАРОДНОЇ МОВИ ЕСПЕРАНТО

Адреса: вул. Ніжинська, 77/79, 2-й поверх, каб. 214
Тел.: 067 518 10 53; 767-72-39

ЮВІЛЯРИ БФ "ХЕСЕД ШААРЕЙ ЦІОН", ПРИЙМІТЬ ШИРІІ ВІТАННЯ!

95 років Майорова Лідія	Дагілайська Ельвіра Денисенкова Любов	Лібкіна Ганна Міжевська Белла	Медведик Галина
90 років Крейцер Володимир Полякова Єлизавета	Дехтяр Софія Добронравова Людмила Дорошенко Людмила	Паша Рита Савенкова Валерія Сігель Леонід	Мессель Ельвіра Решетніков
85 років Батхіна Роза Беркуз Марія Біюль Марія	Кісін Ілля Клейн Леонора Клейнер Людмила Коберник Марія	80 років Вінницький Григорій Дайчман Віктор Лисенко Надія	Михайло Шехтерман Ніна Ярмолінський Давид

ІМЕННИКИ—ВОЛОНТЕРИ БФ "ХЕСЕД ШААРЕЙ ЦІОН"

Александровська Ірина	Блоха Сусана Герасименко Костянтин	Леонтьєва Наталія Малевана Марина	Мошняга Олександр Талзовський	Толкачов Костянтин Хмелівська Ніна
Бевзюк-Сілла Олексій	Коневських Віктор	Міжевська Белла	Володимир	Шеваленко Алла

Засновник та видавець —
БФ "ХЕСЕД ШААРЕЙ ЦІОН" (м. Одеса)

Свідоцтво про держреєстрацію 1153-34-Р,
серія ОД, видано 7 червня 2006 р.

Газета видається за підтримки
Claims Conference и American
Jewish Joint Distribution Committee

Некомерційне видання. Розповсюджується безкоштовно
Реклама та оголошення публікуються безкоштовно.
Індекс видання — 09720

Надруковано у ТОВ "Press Corporation Limited"
21034 Вінниця, вул. Чехова, 12 А

Наклад 4100 прим. Зам. № _____

Головний редактор
Семен ВАЙНБЛАТ
Редакційна колегія:
А. Кесельман,
М. Гаузнер, П. Козленко
Комп'ютерна верстка
І. Глаголевський
Перекладач
Л. Левін

Надіслані матеріали
не рецензуються і не повертаються.
Листування із читачами —
лише на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право
редагувати
і скорочувати надіслані матеріали.
Відповідальність за достеменність
фактів несуть автори.

Адреса редакції:
65023, Одеса, вул. Ніжинська, 77/79
Поштова адреса:
65045, Одеса, а/с 110
Тел.: 737-40-12
dobrasprava.ddns.net